

Rapport

Drama/teater i norsk grunnskole
Muligheter og spillerom

DRAMA-^{OG}
TEATER-
PEDAGOGENE

Innhold

Innhold

Introduksjon	3
Hva er drama/teater-faget?	4
Hvorfor drama/teater som fag og læringsform i grunnskolen?	5
Om læreplanskissearbeidet	6
Læreplanskisse for drama/teater-faget	7
Hovedområder	8
Rolle	8
Spill og improvisasjon	8
Dramaturgi	8
Grunnleggende ferdigheter	9
Kompetansemål etter 2. trinn	10
Kompetansemål etter 4. trinn	10
Kompetansemål etter 7. trinn	11
Kompetansemål etter 10. trinn	11
Tverrfaglige temaer	12
Vurdering	12
Best practice	13
"As if" — Høgskolen i Sørøst-Norge	13
Bogstad Skole, Oslo	14
Sagdalen skole, Akershus	14
Hauger skole, Akershus	15
Eksempler på lærebøker i drama	16
Forskning	17
Internasjonal forskning	19
Norsk forskning	20

Introduksjon

Lenge før vi fant på å skille lek og arbeid, lenge før vi bestemte at leken skulle avgrenses til friminutt og fritid, lenge før vi oppfattet kunst som underholdning og profesjon, har mennesket iscenesatt seg selv for å lære, for å dannes. Å fremstille andre roller og andre synspunkter enn de kjente og forventede, å forme ideer, å skape liv og kunnskap gjennom motivert, lekfull, sanselig og kroppslig atferd, har tilhørt mennesket til alle tider.

Mandatet til fremtidens skole er ikke bare å videreføre fortidens og nåtidens kunnskap, men også å gi redskaper for å mestre liv og til å skape ny kunnskap. Drama/teater-faget vil gjerne bidra til dette, men det forutsetter at fremtidens skole vil fornye seg og forlate noen av industrialismens påførte sedvaner og begrensninger for skolering.

Skolen trenger å komme i takt med det multimodale og performative samfunnet, hvor vi lærer gjennom alle tilgjengelige kommunikasjonsmedier. Drama/teater-faget tilbyr estetiske læremåter som gjerne vil bidra til pedagogisk fornying. Faget tar leken på alvor, og betrakter teater som kunnskaps- og dannelsingsform.

Et demokratisk samfunn som vil fange opp annerledesheten må behandle teatraliteten seriøst — også i skolen. Drama/teater-faget er bærer av kunnskapssyn som skolen ikke lenger kan ignorere

om den vil satse på fagovergripende dannelse av mennesket. En langvarig obligatorisk skolegang som produserer mistilpasning og tapsfølelser er et kulturelt overgrep mot barn. Også derfor skal drama/teater-faget løftes inn i grunnskolen med respekt og status som gjennomgripende arbeidsform og som faglig opplæring.

Fagstatusen hviler på en lærerutdanning som skal sikre læreres estetiske og kunstdidaktiske kompetanse. Lærereformens kvalitet avhenger av fagfordypning i lærerutdanningen. Enhver lærer burde mestre å undervise, i og gjennom, minst ett kulturspråklig medium ut over verbalspråket. Pedagogikkfaget trenger fagdidaktikere — kunstfagdidaktikere.

Sisyfos rullet sin sten oppover ved hver Mønsterplan og hver ny Læreplan. Men hver gang han var nær ved å lykkes var det noen som ropte: «Det er jo bare lek og kunst», og hver gang mistet han grepet. Dette mente stemmene at han skulle måtte gjenta til evig tid. Inntil den dagen da stemmene forstummet og nye stemmer forsto at de behøvde både Sisyfos og hans sten for å toppe verket.

Det er å håpe at et samlet nasjonalt fagmiljøes egeninitierte og verdifulle bestrebelser denne gangen blir anerkjent og tas til følge. Det skjer kun gjennom politisk vilje og instruks.

Bjørn Rasmussen
Professor NTNU

Hva er drama/teater-faget?

Drama/teater-faget utvikler elevenes evne til å utforske situasjoner gjennom fiksjon. Temaene som utforskes kan hentes fra andre skolefag, gjerne med et tverrfaglig perspektiv.

Faget dreier seg om mye mer enn iscenesettelse. Det handler også om kroppsspråk, stemmebruk, formidling, lytting, lesing, samhandling, fellesskap, konflikthåndtering, Det handler om nyanser, nye synsvinkler og empati.

Drama/teater-faget skaper variert og nyansert læring som styrker elevenes kompetanse for fremtiden!

Hvorfor drama/teater som fag og læringsform i grunnskolen?

1. Elevaktiv læring og motivasjon

Drama/teater er et erfaringsfag. Elevene deltar i utforskende og skapende læringsaktiviteter der de erfarer gjennom praktisk handling, følelsesmessig engasjement og kognitive vurderinger. Læreren tar utgangspunkt i barn og ungdoms naturlige fiksjonskompetanse for å skape engasjement i læringssituasjonene.

2. Kommunikasjon

Drama/teater er et kommunikasjonsfag. Elevene lærer å bruke kropp og stemme for å kommunisere hensiktsmessig, samtidig som de utvikler mot og selvtillit til å ta ordet i forsamlinger.

3. Dybdelæring

Drama/teater er et utforskningsfag. Gjennom arbeid i dramatisk form bruker og videreutvikler elevene kunnskaper, ferdigheter og holdninger fra andre fag. Dette arbeidet bidrar til varig og fordypet forståelse.

4. Sosial og emosjonell kompetanse

Drama/teater er et sosialt og kollektivt fag. I faget utforsker, uttrykker og opplever elevene i kollektive prosesser. Gjennom perspektivtaking og bruk av fantasi og forestillingsevne utvikler elevene empati og emosjonell kompetanse.

5. Estetisk dannelse og kreativitet

Drama/teater er et dannelsesfag. Elevene lærer målrettet kreativitet ved å inngå i kunstneriske prosesser og produksjoner. Gjennom kreativ utforskning i fiksjon utvikles både individet og fellesskapet.

Om læreplanskissearbeidet

Fagfeltet i drama og teater i Norge ble etter nettverkssamlingen i Trondheim, høsten 2015, invitert av ledelsen i «Drama/teater & demokrati»-prosjektet (DTD) til å bidra til å skrive en læreplanskisse for et tenkt drama/teater-fag i norsk skole. Skissen ble deretter utviklet av arbeidsgruppen opprettet av Nettverk for drama og teater, Drama- og teaterpedagogene og Fagrådet for drama- og teaterfag i perioden 01.01. – 08.06.2016 — under ledelse av professor Rikke Gürgens Gjørum. En gruppe på ti drama-/teaterpedagoger fra DTD utviklet skissen. Fagplanskissearbeidet har foregått som dugnadsarbeid. Vi har ikke et offisielt mandat eller oppdragsgiver, men vi mener dette er et viktig grunnlagsarbeid som vil være nyttig uansett. Vi er klare over at vårt arbeid bare kan betraktes som et forarbeid til en læreplan og at vi behøver et mandat til å få en læreplan i drama/teater realisert.

Fagfeltet har lenge følt et behov for å samles om noen faglige retningslinjer for et mulig nytt grunnskolefag i drama/teater - slik vi også gjorde på bred basis til læreplanarbeidet for M-87, hvor feltet ble bedt av daværende Grunnskolerådet om å lage et eget veiledningshefte for grunnskolelærere. Publikasjonen, utgitt av Grunnskolerådet og Universitetsforlaget, har vært brukt i stort omfang i skolen.

Ideen var at vi etter Ludvigsen-utvalgets etterlysning av nye måter å tenke på for fremtidens skole, og innsikten mange skolefolk og politikere nå har fått om betydningen av å styrke det sterkt nedbygde estetiske fagfeltet i skole og utdanning, at vi vil ligge litt i forkant. Vi har ønsket å være klare til å kunne tilby drama/teater i grunnskolen på linje med musikk og kunst & håndverk.

Vi har tolket Ludvigsen-utvalget og St.meld. 28 (2015-16) slik at tiden nå er moden for nytenkning mht. fag og ikke minst kunstfagenes muligheter til å realisere de grunnleggende prinsippene utvalget ser som

nødvendige for en skole for fremtiden. Samtidig er vi opptatte av å bidra til å bygge bedre broer mellom barnehagen og grunnskolen, og videre til videregående skole og høyere utdanning.

Arbeidsgruppen er bredt representert fra UH-sektoren. De som deltar i dugnaden er: Rikke Gürgens Gjørum (HiOA), Stig A. Eriksson (HiB), Tor-Helge Allern (HiB), Anders A. Johansen (UiT), Karin Brunvathne Bjerkestrand (HiOA/UiS), Mette Bøe Lyngstad (HiB), Anna Songe-Møller (UiS), Ingvild Birkeland (UiT), Tone Cronblad Krosshus (HSN), og Lise Hovik (DMMH).

Vi har fordelt ulike tema mellom oss og utviklet tekstene i par, med noen av oss som lesere «på tvers» og ut fra helhetsperspektiv. Strukturen likner musikkfagets fagplan, og er delt inn i tre hovedområder: Spill, rollearbeid og dramaturgi. Vi ser også på grunnleggende ferdigheter og kompetansemål for 2., 4., 7. og 10. klasse. For øvrig ønsker vi altså å se innholdet i lys av de sentrale utfordringene i fremtidens skole – kunnskapsmessig og kulturelt.

Rikke Gürgens Gjørum *Professor HIOA*
og Stig A. Eriksson *Professor Emeritus HIB*

¹ <http://www.hib.no/forskning/om-forskning/sekk/delomrade-3-es-tetisk-danning/dramateater-og-demokrati/>

Læreplanskisse for drama/teater-faget

Klasse	Tverrfaglige temaer	Kunnskapsutbytte	Fagovergrepene kompetanser
1-10 kl.	Demokrati og medborgerskap Bærekraftig utvikling Folkehelse og livsmestring	A. Spill B. Rolle C. Dramaturgi	Fagspesifikk kompetanse Kompetanse i kommunikasjon Samhandle og delta Kompetanse i å utforske og skape Kompetanse i å lære

Formål

Faget drama/teater er både et kunst- og kulturfag og et uttrykks- og dannelsesfag. Det er et estetisk fag med røtter i teaterkunst og dramatisk lek. Drama/teater har et potensial for ny erkjennelse om menneskets tilværelse og eksistensvilkår. Det er et innovativt og kollektivt skapende fag som fremmer bevissthet om viktige menneskelige og samfunnsmessige temaer. Faget er i sin natur tverrfaglig og kan også anvendes som estetisk arbeidsform på tvers av skolens læreplan.

Barn og unges hverdagsliv er i dag estetisert. Det vil si at viktige sider ved unge menneskers valg og ytringer innebærer iscenesettelse og fortolkning av egne og andres roller. Det gjelder både i digitale møter og i menneskelig samspill. Sosial status, identitet og tilhørighet uttrykkes gjennom hverdagens mange spill. Estetisk formspråk rammesetter ofte hvem man er, hvem man ønsker å være eller drømmer om å bli.

Drama/teater-fagets målsetning er både å gi kunstopplevelse og å gi deltakerne erkjennelse om demokrati, livsmestring og bærekraftig global utvikling. Gjennom utforskning av kropp og stemme, rom og relasjon, komposisjon og kreativitet, empati og perspektivskift, dialog og samspill, skal elevene lære grunnleggende ferdigheter om viktige sider ved det å være et menneske.

Fagets bruk av dramatisk fiksjon og roller innebærer varierte og aktive læringsformer som kan anvendes kreativt på tvers av skolens tradisjonelle faggrenser, for å utvikle kommunikasjon, sosial- og emosjonell kompetanse.

I drama/teater får deltakerne erfaringer med produksjonsledelse, entreprenørskap og målrettet kreativt arbeid. Ideer blir utprøvd, kritisert og videreutviklet. I mengden av informasjon som strømmer mot oss i det globale samfunn, er evnen til at kunne håndtere kompleksitet en vesentlig faktor for å kunne bli en aktiv medborger i et demokratisk interkulturelt samfunn. Drama/teater-fagets hovedområder - rolle, spill og dramaturgi - gir elevene en dypere forståelse for demokrati og kultur.

Gjennom estetisk kunnskapsproduksjon formes elevens indre motivasjon og verdigrunnlag.

Læringsstrategiene i faget fremmer utviklingen av hele mennesket.

Hovedområder

Faget er strukturert i tre hovedområder som det er formulert kompetansemål innenfor. Hovedområdene utfyller hverandre og må ses i sammenheng. Måloppnåelse på ett område utvikler samtidig kompetanse på de andre.

Rolle

Hovedområdet rolle tar utgangspunkt i menneskets evne til å forestille seg og levendegjøre tenkte figurer fra fortid, nåtid og framtid. Dette skjer gjennom utforskende og skapende arbeid med kropp og stemme som uttrykksmidler og tanker og følelser som refleksjonsmidler. I dette forvandlingsarbeidet anvender eleven forestillings- og innlevelsesevne, perspektivtaking og evne til identifikasjon, samspill og interaksjon. Fantasi, spontanitet og kreativitet er en forutsetning for forvandlingsarbeid. Hovedområdet legger vekt på lekende og improvisatoriske aktiviteter. Oppøving av evne til konsentrasjon, observasjon og fokus står sentralt. Området legger vekt på å utvikle elevenes individuelle uttrykks- og kommunikasjonsrepertoar. Dette realiserer estetisk erkjennelse, hvor den fiktive skikkelsen og situasjonen skapes i samarbeid med andre i ulike dramatiske sammenhenger.

Spill og improvisasjon

Hovedområdet spill og improvisasjon handler om å kunne skape og fremstille fiktive situasjoner og hendelser. Det har den dramatiske lekens kvaliteter som åpner for kommunikasjon, forhandling, relasjonsbygging og læring gjennom fiksjon. Å improvisere er en grunnleggende forutsetning for spillkompetansen. Det innebærer å late som om man er i en annen situasjon, på et annet sted eller i en annen tid. Elevene skal lære å skape og fremstille fiktive situasjoner med utgangspunkt i impulser som f.eks.: bilder, musikk, dans, scenografi, rekvisitter og tekst. Å spille forutsetter lydhørhet og tilstedeværelse slik

at elevene kan utvikle evnen til å lytte og interagere. Elevenes evne til innlevelse og perspektivskifte kan styrkes ved at de skaper, utforsker og løser konflikter i fiksjon. I hovedområdet spill og improvisasjon bearbeider elevene opplevelser, kunnskaper og følelser som kan få betydning for danning av hele mennesket.

Dramaturgi

Hovedområdet dramaturgi handler om strukturering og oppbygging av fortellinger, presentasjoner, iscenesettelser, framføringer og dramaforløp. Elevene kan tilegne seg dramaturgisk kompetanse gjennom arbeid med tekster, dramaforløp/prosessedrama, fortellinger, fabler og teaterproduksjoner. Dramaturgiske kunnskaper og ferdigheter kan også utvikles gjennom film, spill og digitale medier. Sentralt står bruk av tiden, rommet, kroppen og stemmen som virkemidler. Dramaturgisk kompetanse handler om å kunne anvende og analysere fokus, kontrast, spenning, overraskelse og tempo. En viktig dramaturgisk kompetanse ligger i bevisstheten om relasjonen mellom den skapende drama-/teaterprosessen, selve hendelsen, møte med publikum/deltagere og hendelsens mulige fortolkninger.

Grunnleggende ferdigheter

I drama forstår en grunnleggende ferdigheter slik:

Muntlige ferdigheter i drama/teater handler om å kunne skape mening gjennom å lytte, tale og være i dialog i roller og situasjoner. Utviklingen i muntlige ferdigheter i drama går fra å enkelt uttrykke seg i mindre grupper til å stå i mer komplekse samspillsituasjoner.

Lesing i drama/teater handler om å skape mening i teatrale, multimodale og performative uttrykk. Lesing knyttes både til fortolkning og analyse, og bearbeidelse av fiksjon.

Skriving i drama/teater handler om å bearbeide informasjon via skriveprosessen og gi den en form som kan utvikles, tolkes, analyseres og formidles gjennom ulike ytringer. Elevene samarbeider rundt skisser og ideer og utforsker disse dramatisk.

Å kunne regne i drama/teater handler om å anvende matematiske begreper, symbolspråk og fremgangsmåter i praktisk drama/teater-arbeid, som i prosessdrama og teaterproduksjonsprosesser.

Digitale ferdigheter i drama/teater innebærer å bruke sosiale medier, virtuelle- og digitale plattformer for å utforske, kritisk reflektere over og forsterke ulike teatrale ytringer. Det dreier seg også om å kunne bruke teaterteknologisk kompetanse knyttet til utvikling av lyd, lys og projeksjon og forstå dette som en del av et større helhetlig sceneuttrykk.

Kompetansemål etter 2. trinn

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

Rolle

- Leke med hvordan kropp og stemme kan uttrykke rollefigurer i ulike dramatiske sammenhenger.
- Utforske hvordan virkemidler som kostyme og rekvisitter brukes i forvandlingsarbeid.
- Bruke rollefigurer i improvisatorisk samspill.

Spill og improvisasjon

- Leke og improvisere frem ulike fiktive situasjoner og hendelser.
- Ta utgangspunkt i fortellinger, eventyr, rim og regler for improviserte dramatiseringer.
- Uttrykke egne følelser og meninger gjennom fiksjon.

Dramaturgi

- Leke med bruk av stemmen, kroppen, rommet og fortellingen.
- Bli kjent med enkle teaterformer, både dramatiske, fortellende og former basert på animering av objekter.
- Leke med og utforske hvordan virkemidler er med på å skape fiksjon.

Kompetansemål etter 4. trinn

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

Rolle

- Bruke fantasien bevisst i arbeid med rollefigurer i ulike dramatiske sammenhenger.
- Eksperimentere med hvordan rollefigurer skapes gjennom bevisst bruk av kropp og stemme.
- Delta med ulike rolleuttrykk i kollektive dramatiske spillprosesser.

Spill og improvisasjon

- Samhandle med andre gjennom improvisasjon og spill.
- Bruke kreativitet og fantasi for å skape fiktive situasjoner og hendelser.
- Leve seg inn i ulike fiktive situasjoner og utforske ulike perspektiv.

Dramaturgi

- Arbeide med dramaturgiske virkemidler.
- Gjøre seg kjent med hvordan man skaper dramatisk spenning gjennom bruk av rytme, symboler, gjentakelser, timing, kostymer, rekvisitter og karakterbygging.

Kompetansemål etter 7. trinn

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

Rolle

- Undersøke et bredt uttrykksrepertoar i arbeid med fiktive karakterer i analog og virtuell virkelighet.
- Uttrykke ideer, tanker og følelser gjennom fiktive karakterer.
- Oppløve og reflektere over hvordan fiktive karakterer uttrykkes hos medelever i klasserommet, i sosiale medier og i ulike sceneuttrykk.

Spill og improvisasjon

- Improvisere med utgangspunkt i ulike impulser og tema.
- Skape og fremstille fiktive situasjoner og hendelser som uttrykker egne tanker, følelser og ideer i analog og virtuell virkelighet.
- Oppløve og reflektere over hvordan fiktive hendelser er skapt av medelever i klasserommet, i sosiale medier og i ulike sceneuttrykk.

Dramaturgi

- Øve opp evnen til å forme gode presentasjoner gjennom å skrive tekster og dramatiske dialoger.
- Arbeide med dialogutvikling, konfliktutvikling og perspektivering.

Kompetansemål etter 10. trinn

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

Rolle

- Skape sceniske skikkelser gjennom utforskning og improvisasjon.
- Bruke forestillingsevne, kropp og stemme bevisst for å levendegjøre fiktive karakterer.
- Ha tilstedeværelse, oppmerksomhet og fokus i ensemblespill.

Spill og improvisasjon

- Ivareta flere fiksjonsaspekt, og lytte og forhandle i fiksjonen.
- Anvende improvisasjon og spill for å utforske og finne handlingsalternativer til konflikter.
- Skape og fremstille planlagte og improviserte fiktive situasjoner gjennom bruk av dramatiske virkemidler og uttrykksformer.

Dramaturgi

- Bruke ulike dramaturgiske verktøy som lys og lydeffekter, projeksjoner, scenografi og annen sceneteknologi eller digitale plattformer.
- Anvende ulike dramaturgiske sjangre og former som f.eks.: prosessdrama, teater, performance, fortelling, levende rollespill.

Tverrfaglige temaer

Faget har også en aktuell anvendelse som estetisk arbeidsform på tvers av skolens læreplan for å utvikle kompetanse innen: demokrati og medborgerskap, bærekraftig utvikling, folkehelse og livsmestring.

Drama/teater-fagets hovedområder bidrar til elevens utvikling fra 1.-10. klasse innen kjerneområdene: Kommunikasjon, samhandling og deltagelse, utforskning og kreativitet samt læringsstrategier.

Vurdering

Elevene skal ha én standpunktkarakter i drama/teater-faget etter 10. årstrinn. De generelle bestemmelsene om vurdering er fastsatt i forskriften til opplæringsloven.

"As if" — Høgskolen i Sørøst-Norge Profesjonsverksteder i lærerutdanningen

"As if" vant Kunnskapsdepartementets utdanningskvalitetspris på 1 million kroner i 2014. Gjennom profesjonsverksted som læringsarena bringes lærerhverdagen inn på campus. Studentene lærer om dramaturgisk oppbygning av undervisningsøker og varierte måter å utforske lærestoffet på, samtidig som de prøver ut lærerrollen. Profesjonsverkstedene "As if" er utviklet som et svar på kritikken av svak profesjonsinnretning i lærerutdanningene. Frida Lindstøl, førstelektor i drama, satte i 2010 i gang med å utvikle undervisningsformer for å motvirke "praksissjokket" som studenter ofte møter i praksisperioder i lærerutdanning og etter endt utdanning.

Ved å bruke koblingen mellom tema og form, som ligger som en naturlig del av drama/teater-faget, har hun i samarbeid med en prosjektgruppe fra fagene norsk, matematikk og pedagogikk og elevkunnskap (PEL) utviklet verkstedsundervisning der metoder og uttrykksformer fra drama/teater-faget brukes i samspill med andre læringsformer. Verkstedene trener lærerstudentene i å ha fokus på dramaturgien i undervisningsøktene og å være bevisste på hvordan elevene tar imot det man ønsker å kommunisere. De utvikler et repertoar av anslag, varierte måter å gå inn i lærestoffet på, og øver på hvordan man kan bygge opp veksling mellom identifikasjon og refleksjon. Som en del av verkstedsundervisningen analyserer studentene lærerrollen, for eksempel klasseledelse. Det brukes blant annet rollespill for å bringe praktiske problemstillinger fra skolehverdagen inn i utdanningen.

I profesjonsverksteder i norskundervisningen har lærerstudentene blant annet arbeidet med dramatiske verk av Jon Fosse, Henrik Ibsen og Shakespeare. Med utgangspunkt i Peer Gynt har de hatt identitet som tema og arbeidet med å forstå hvordan ungdom skaper seg selv i vår tid.

– Norsklektoren i prosjektgruppen har gitt tilbakemelding om at drama/teater-faget er en unik inngang til å åpne opp litt tunge temaer, som

å undervise om Hamlet for ungdomsskoleelever, forteller Frida Lindstøl. Hun har ledet arbeidet med profesjonsverksted i lærerutdanningen fra oppstarten i 2010.

Profesjonsverkstedet er nå en integrert og obligatorisk del av grunnskolelærerutdanningen, masterstudiet i norsk didaktikk og en modul for forskere og lærerutdannere i høgskolepedagogikk. Studentene tilbys 24 undervisningstimer hvert år (1., 2. og 3. trinn). Lærerteamet som nå er fra drama, norsk, samfunnsfag og pedagogikk har videreutviklet dramaturgiske perspektiver i en lærerutdanningkontekst, også ved å involvere praksislærer. Fiksjonen er sammen med andre læringsressurser og verktøy blitt en integrert del av lærerutdannerens og flere læreres og studenters praksis. Det skrives også en Ph.d. om arbeidet som er planlagt ferdig våren 2018.

Utdanningskvalitetsprisen

- Kunnskapsdepartementets pris som hvert år deles ut for fremragende arbeid med utdanningskvalitet i norsk høyere utdanning.
- Prisen er på 1 million kroner og forvaltes av NOKUT.
- Prisen utdeles etter søknad for tiltak som igangsetter vedvarende aktiviteter knyttet til heving av utdanningskvalitet.

Utdrag fra juryens begrunnelse:

Ved å bruke fagdidaktikk og kunnskap fra drama/teater-faget gis lærerstudentene forestillingsevne og handlings- og kommunikasjonsrepertoar. At slike muligheter er utviklet og gjøres eksplisitte, anses som et viktig trekk for å motvirke "privatpraksis" i yrkesutøvelsen og reproduksjonen av slike praksiser. Ved å bygge på forskningsbasert og kreativ kunnskap om utvikling av lærerprofesjonalitet og omsetting av dette i praksis, stimuleres også studentenes analytiske kompetanse. Det skapes et refleksivt rom for læring som er svært verdifullt for å utvikle trygge, løsningsorienterte og kompetente lærere.

Bogstad skole, Oslo

Bogstad er en barneskole med rundt 400 elever der de har drama/teater som fag på timeplanen på 5. og 6. trinn. Skoleledelsen har valgt å ha undervisning i drama/teater som eget fag siden skolen åpnet i 2005, og har ansatt lærere med fagkompetanse i drama/teater. De første årene ble timer til drama/teater hentet fra norskfaget. Da fysisk aktivitet (fysak) ble innført på 5. og 6. trinn, valgte Bogstad å bruke timene til drama/teater-undervisning.

Elevene på 5. trinn har én time drama/teater per uke med grunntrening med tydelig progresjon, mens de på 6. trinn har både grunntrening og arbeider med å sette opp en stor teaterforestilling der alle elevene på trinnet spiller på scenen

Eksempler på hvordan drama/teater-faget knyttes til arbeidet i andre fag:

Norsk: Elevene leser boken manuset bygger på i forkant av teaterproduksjonen og arbeider med tolkning av teksten. Elevene har tekstøvinger som en del av undervisningen i den grunnleggende ferdigheten muntlighet.

Musikk: Elevene skriver sangtekster til teaterproduksjonen.

Elevene får også undervisning med drama som læringsform i fagene norsk, engelsk og samfunnsfag i løpet av skoleåret.

Sagdalen skole, Akershus

Sagdalen skole satser på undervisning i drama og muntlig fortelling. Marit Aarvold Bakke, lærer ved skolen, underviser i drama 10 timer i uken med forskjellige prosjekter på de ulike trinnene.

Overordnede mål for dramaundervisningen på Sagdalen:

- Fokus på verbalt og nonverbalt språk slik at man skaper et positivt støtteklime der alle tør å være seg selv, tør å prøve og å feile og får utnyttet de ressursene de har. Dette er en forutsetning for all læring.
- Arbeide med ulike dramametoder for å styrke elevenes selvfølelse, tro på eget uttrykk og evne til å samarbeide.
- Lære elevene teknikker som øker kvaliteten på uttrykkene, som lesing, fortelling, muntlige framlegg, skuespill, sang og dans. Gi dem ulike «verktøy» for bruk av stemme og kropp.
- Øke evnen til å kommunisere tanker, følelser og ideer og gi det estetisk form – og utvikle kreativiteten.
- Styrke de muntlige ferdighetene.
- Gi en felles opplevelse som styrker samhold og klassemiljø.

Hauger skole, Akershus

På Hauger skole i Akershus gjennomføres det hvert år et tverrfaglig prosjekt på 9. trinn i norsk og samfunnsfag hvor elevene setter opp en egenprodusert teaterforestilling om et samfunnsfaglig tema. På 10. trinn setter de opp en musikal, og drama brukes som læringsform i andre fag i løpet av skoleåret. Skolen har valgt å ansette en lærer med MA i drama/teater som underviser i fagene musikk, valgfaget Sal og scene og engelsk – og som bidrar inn i det tverrfaglige prosjektet.

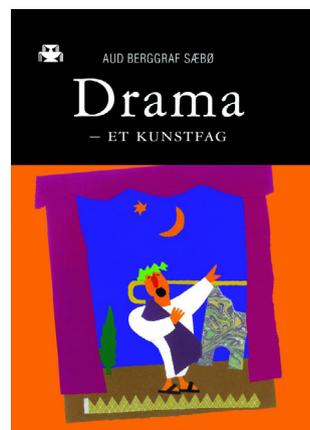
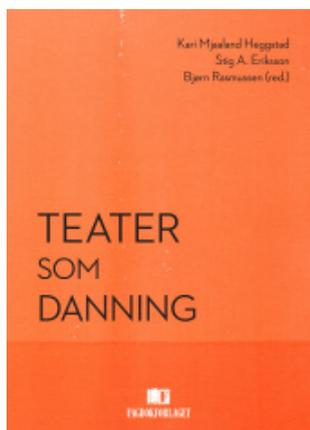
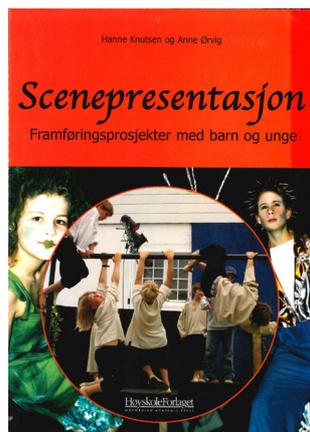
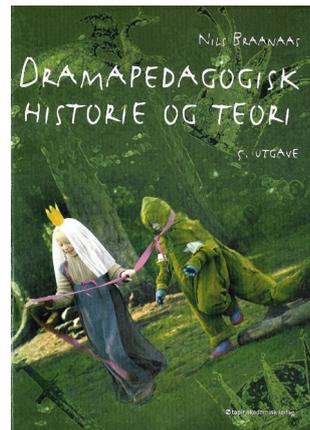
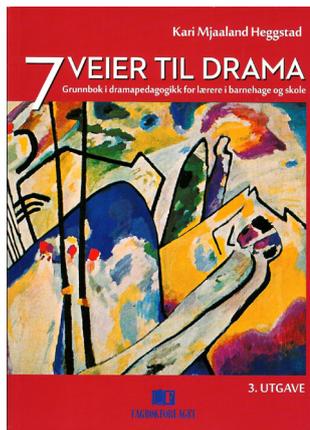
I norsk- og samfunnsfagprosjektet utarbeider elevene et manus med utgangspunkt i fagstoff de har lest og lært, før de deles inn i grupper hvor de enten er skuespillere, dansere, musikere eller teknikere. I løpet av en intensiv prosjektuke produserer de en teaterforestilling. Læreren gir instruksjoner og har regi. Forestillingen vises for skolens elever og foreldre på trinnet.

— Når elevene skal skrive et manus på bakgrunn av det samfunnsfaglige stoffet, krever dette at de forstår og kan reflektere rundt temaet det jobbes med. Det krever også at de kan omsette kunnskapen både verbalt og kroppslig. Dermed sitter de igjen med en erfaringskunnskap som de ikke får ved kun å lese eller pugge faktastoff om emnet, beskriver Christine Sivertsen, læreren på Hauger

Hauger skole ser en økt faglig og personlig selvtillit som følge av deltakelsen i teater- og musikalprosjektene. Mange av elevene opplever en mestringsfølelse som smitter over på andre fag.

Eksempler på lærebøker i drama

Forskning

Forskningen på feltet drama, dramapedagogikk og anvendt teater er underkommunisert, men forskningsfeltet er svært vitalt. Mest kjent og mest omfattende er den EU-finansierte DICE (2010), som Norge deltok i. Dette forskningsprosjektet viser at elever som har møtt drama i sin vanlige undervisning scorer signifikant høyere enn andre elever på EUs nøkkelkompetanseområder: Lære-å-lære, morsmålskompetanse, sosial- og demokratisk kompetanse, entreprenørskap og innovasjonskompetanse, samt kultur- og uttrykkskompetanse. Alle disse fem nøkkelkompetanseområdene er bærebjelker i NOU 2015:8 sine visjoner om en bedre skole for fremtiden:

DICE Consortium. *The DICE has been Cast. Research findings and recommendations on educational theatre and drama*; <http://www.dramanetwork.eu>

Også andre internasjonale undersøkelser bekrefter drama/teater-fagets potensial i forhold til de utfordringer skolen og undervisningen står overfor i dag, blant andre:

DRACON International (2005, revidert 2007). *Bridging the fields of Drama and Conflict Management. Empowering students to handle conflicts through school-based programmes*, Malmö: MUEP; <http://dspace.mah.se/bitstream/2043/5975/1/drac06nov.pdf>

Lee, B.E.; E.A. Patall; S. W. Cawthon; R.R. Steingut (2015). The Effect of Drama-Based Pedagogy on PreK-16 Outcomes: A Meta-Analysis of research from 1985 to 2012. I *Review of Educational Research*, 85 (1), 3-49.

Winner, E; T. Goldstein; S. Vincent-Lancrin (2013). *Art for Art's Sake? The Impact of Arts Education*¹. I CERI – Centre for Educational Research and Innovation, OECD Publishing, s. 2; <http://www.oecd.org/edu/ceri/arts.htm>

Martin, A. J.; Mansour, M.; Anderson, M.; Gibson, R.; Liem, G. A. D.; Sudmalis, D. (2013). The role of arts participation in students' academic and nonacademic outcomes: A longitudinal study of school, home, and community factors. I *Journal of Educational Psychology*, 105 (3), 709-727. <http://dx.doi.org/10.1037/a0032795>

Flere forskningsrapporter påviser at drama/teater-undervisning og læring gjennom drama/teater har god virkning på elevers kunnskapsutvikling, ferdigheter i skolefagene, og danning til kultur-, natur- og samfunnsbevissthet, for eksempel:

Stinson, M. and Freebody, K. (2006). The DOL Project: The Contributions of Process Drama to Improved Results in English Oral Communication. I *Youth Theatre Journal*, 20 (1), 27-41.

Warner, C. D. and Andersen, C (2004). «Snails are Science»: Creating context for science inquiry and writing through process drama. I *Youth Theatre Journal*, 18 (1), 68-86.

McLauchlan, D. (2010). Keeping the Kids in School: What the drama class tells us. I *Encounters in Theory and History of Education*, 11, 135-154.

¹ Det er nylig rettet en grunnleggende kritikk av den meta-analysen av *Arts for Art's Sake* som prøver å så tvil om overføringseffekter fra kunsthagene til andre fagområder i læreplanene: Hasemann, B. og Österlind, E. (2015) i siste nummer av *RIDE*, 19 (4), 409-413. <http://dx.doi.org/10.1080/13569783.2014.954815>

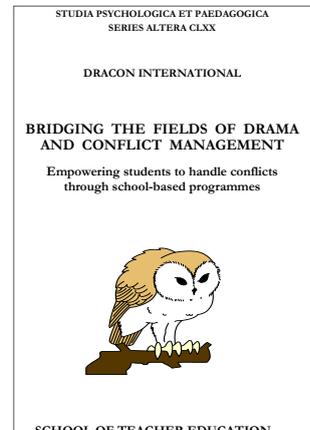
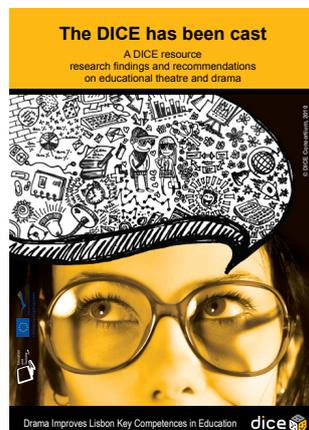
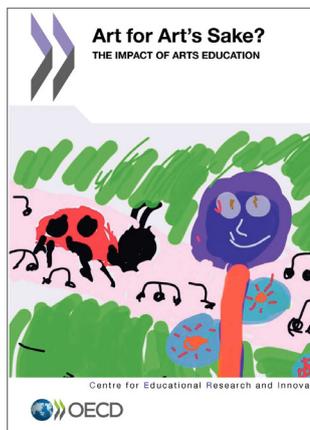
McNaughton, M. J. (2010). Educational drama in education for sustainable development: ecopedagogy in action. *Pedagogy, Culture & Society*, 18 (3), 289-308.

Faglitteraturen er blitt stadig mer forskningsbasert og undersøker drama/teater-fagets rolle til løsninger på tidens store utfordringer for barn og unge i hjem, skole og lokalsamfunn. Her er noen ferske titler:

Anderson, M. and Dunn, J. (eds.) (2013). *How Drama Activates Learning. Contemporary Research and Practice*, Sydney: Bloomsbury.

O'Connor, Peter and Anderson, Michael (eds.). (2015). *Applied Theatre: Research. Radical Departures*, Sydney: Bloomsbury.

Freebody, K. and Finneran, M. (eds.) (2016). *Drama and Social Justice. Theory, research and practice in international contexts*, Oxon: Routledge Research in Education.

Internasjonal forskning

Arts Education Partnership. (2013). *Preparing Students for the Next America. The Benefits of an Arts Education* (pp. 6). www.arts-edu.org: Arts Education Partnership.

Bamford, A. (2006). *The Wow Factor: Global research compendium on the impact of the arts in education*. Berlin: Waxmann.

Bamford, A. (2011a). *Arts and Cultural Education in Norway 2010/2011*. Bodø: Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen.

Bamford, A. (2011b). *Arts and Cultural Education in Norway. Sammendrag på norsk av kartleggingen "Kunst- og kulturopplying i Norge"*. Bodø: Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen.

Burton, J., Horowitz, R., & Abeles, H. (1999). *Learning in and through the arts*. In E. B. Fiske (Ed.), *Champions of Change. The Impact of The Arts on learning*. Washington: Arts Education Partnership.

Chatterall, J. S. (2002). Research on Drama and Theatre in Education. In R. J. Deasy (Ed.), *Critical Links: Learning in the Arts and Student Academic and Social Development*. Washington: Arts Education Partnership.

Chatterall, J. S., Chapleau, R., & Iwanaga, J. (1999). Involvement in the Arts and Human Development. In E. B. Fiske (Ed.), *Champions of Change. The Impact of Arts on learning*. Washington: Arts Education Partnership.

Deasy, R. J. (2002). *Critical Links: Learning in the Arts and Student Academic and Social Development*. Washington: Arts Education Partnership.

Erickson, K. L. (Ed.) (2005). *The Arts: keystones to Learning*. Chicago: Creative Directions.

Fiske, E. B. (Ed.) (2002). *Champions of Change. The Impact of The Arts on Learning*. Washington: Arts Education Partnership.

Norfolk County Council, E. (2005). Drama for Learning and Creativity – D4L. Retrieved from <http://www.norfolkesinet.org.uk/pages/viewpage.asp?uniqid=4075>.

Podlozny, A. (2000). Classroom Drama and Verbal skills. *The Journal of Aesthetic Education*, 34(3/4).

Simpson, D. (2006a). *Drama for Learning and Creativity. An evaluation for National Drama, Nesta and Norfolk County Council*. Brighton: University of Brighton, School of Education.

Simpson, D. (2006b). *Drama for learning and Creativity. Report into the Diagnostic Phase of the D4LC Project*. Brighton: University of Brighton, School of Education.

Norsk forskning

Her er et utvalg av publiseringer innen drama- og teaterfeltet av ansatte ved norske høgskoler og universitet.

Doktorgradsavhandlinger

- Allern, Tor-Helge. 2003. *Drama og erkjennelse. En undersøkelse av forholdet mellom dramaturgi og epistemologi i drama og dramapedagogikk*. Trondheim. NTNU.
- Aune, Vigdis. 2010. *Det lokalhistoriske spillet som kultur-estetiske praksis for ungdom*. Trondheim: NTNU.
- Böhnisch, Siemke. 2010. *Feedbacksløyfer i teater for svært unge tilskuere. Et bidrag til en performativ teori og analyse*. Aarhus: Aarhus Universitet, Det Humanistiske Fakultet, Institut for Æstetiske Fag.
- Engelstad, Arne. 2004. *Poetikk og politikk. Augusto Boal og De undertrykte teater*. Åbo: Åbo Akademi University Press 2004.
- Eriksson, Stig A. 2009. *Distancing at Close Range. Investigating the Significance of 'Distancing' in Drama Education*. Vasa: Åbo Akademi.
- Guss, Faith Gabrielle. 2001. *Drama Performance in Children's Play Culture: The Possibilities and Significance of Form*. Trondheim: NTNU.
- Gürgens, Rikke. 2004. *En usedvanlig estetikk. En studie av betydningen av egenproduserte teatererfaringer for det usedvanlige mennesket*, Trondheim: NTNU.
- Hammer, Anita. 2002. *Weaving Plots: Frames of Theatre and Ritual in Simultaneous Interactive Digital Communication*. Trondheim: NTNU
- Hovik, Lise. 2014. *De røde skoene: Et kunstnerisk og teoretisk forskningsprosjekt om teater for de aller minste*. Trondheim: NTNU
- Hustvedt, Kjersti. 2013. *Kontingente iaktakelser. Bidrag til en konstruktivistisk dramapedagogikk*. Århus: Aarhus Universitet/Institut for Æstetik og Kommunikation
- Haagensen, Cecilie. 2014. *Lived Experience and Devised Theatre Practice. A Study of Australian and Norwegian Theatre Students' Devised Theatrical Practice*. Trondheim: NTNU.
- Rasmussen, Bjørn (1991). *Å være eller late som om. Forståelse av dramatisk spill i det tyvende århundre: et dramapedagogisk utredningsarbeid*. Trondheim: NTNU.
- Sæbø, Aud Berggraf. 2009. *Drama og elevaktiv læring. En studie av hvordan drama svarer på undervisnings- og læringsprosessens didaktiske utfordringer*. Trondheim: NTNU
- Ulvund, Marit. 2013. *Echo Theatre: From Experience to Performance*. Trondheim: NTNU

Monografier

- Bjerkestrand, Karin B., Shanti Brahmachari, Heidi M. Haraldsen, Siri Ingul og Anna S. Songe-Møller. 2016. *Narrativ identitet. Drama- og teaterpedagogisk praksis i interkulturell kontekst*. Oslo: Tell forlag.
- Engelstad, Arne. 2001. *De undertryktes teater. Når tilskueren blir deltaker – Augusto Boals metoder og praksis*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Engelstad, Arne. 2000. *Interart. Gjennom epokene med litteratur, bildekunst og musikk*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Engelstad, Arne. 1995. *Den forføreriske filmen: om bruk av film i norskfaget*. Oslo: landslaget for norskundervisning.
- Hammer, Anita. 2010. *Between Play and Prayer: The Variety of Theatricals in Spiritual Performance*. Rodopi Publishers, Amsterdam & New York. (Nivå 2).
- Hammer, Anita. 1999. *Inanna in Hieros Gamos. A Processual Representation*. KUBE (3). Trondheim: NTNU.
- Heggstad, Kari Mjaaland. 2014. *7 vägar till drama. Grundbok i dramapedagogik för förskollärare och lärare*. (Oversatt av Anita Erlandsson). Lund: Studentlitteratur.
- Heggstad, Kari Mjaaland. 2012. *7 veier til drama. Grunnbok i dramapedagogikk for lærere i barnehage og skole*. 3. utgave. Bergen: Fagbokforlaget.
- Knutsen, Hanne og Anne Ørving. 2006. *Scenepresentasjon. Framføringsprosjekter med barn og unge*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Knutsen, Hanne og Anne Ørving. 2000. *Ikke bare lese. Arbeid med drama og litteratur i den nye småskolen*. Oslo: Landslaget for norskundervisning(LNU)/Cappelen Akademisk Forlag.
- Meek, Anne. 1997. *Lek, drama og teater i skolen*. Vollen: Tell Forlag
- Rasmussen, Bjørn og Børge Kristoffersen. 2014. *Mye på spill. Teater som dannelsespraksis i skolen*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Rasmussen, Bjørn og Børge Kristoffersen. 2011. *Handling og forestilling - forestilling om handling. Jacob Levy Morenos teaterekspressjonisme og sosiatri*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag
- Rasmussen, Bjørn. 2001. *Meninger i mellom. Perspektiv på en dramatisk kulturarena*. Trondheim: Tapir.
- Rasmussen, Bjørn. 1989. *Sjel i handling*. Trondheim: Tapir Forlag.
- Songe-Møller, Anna S. og Aud B. Sæbø. 2007. *Ibsen og Holberg i skolen*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Sæbø, Aud Berggraf. 2016. *Drama som læringsform*. Oslo: Universitetsforlaget (Okt. 2016).

Sæbø, Aud Berggraf. 1998. *DRAMA - et kunstfag. Den kunstfaglige dramaprosessen i undervisning, læring og erkjennelse*. Oslo: Tano Aschehoug.

Vitenskapelige artikler på nivå 2

Allern, Tor-Helge. 2008. «A comparative analysis of the relationship between dramaturgy and epistemology in the praxis of Gavin Bolton and Dorothy Heathcote». *Research in Drama Education*. Vol 13. (3) s. 321-335.

Böhnisch, Siemke. 2016. "Into the Blind Spots: Theatrical Approaches to the Terror Attacks in Norway 22 July 2011." *European Journal of Scandinavian Studies*. Vol. 46. (1) s. 157-179.

Böhnisch, Siemke. 2014. "Soydans ikke-Breivik og Højgaards ikke-ikke-Breivik: 22. juli i et dokumentarteaterperspektiv." *Peripeti. Tidsskrift for dramaturgiske studier*. Vol. 21. s. 36-48.

Böhnisch, Siemke. 2012. "Feedbacksløyfer og henvendthet: En revisjon av Fischer-Lichtes tese om gjensidig påvirkning av tilskuere og aktører i forestillinger." *Peripeti. Tidsskrift for dramaturgiske studier*. Særnummer: Performative former. s. 65-90.

Böhnisch, Siemke. 2011. "Kollektiv kreativitet i forestillinger: Om differanse, ambiguitet og kreativitetens paradoks." *Peripeti. Tidsskrift for dramaturgiske studier*. Vol. 16. s. 33-41.

Böhnisch, Siemke. 2011. "På spor av en tredje poetikk i teater for de minste." *Peripeti. Tidsskrift for dramaturgiske studier*. Vol. 15. s. 9-17.

Eriksson, Stig A. 2014. «Exploring the notion of Bildung in theatre work: conversations with actors rehearsing Brecht's Fatzer». *NJ (Drama Australia journal)*. Volum 38. (1) s. 6-22.

Eriksson, Stig A. 2007. «Distance and Awareness of Fiction: Exploring the concepts». *NJ (Drama Australia journal)*. Vol. 31. (1) s. 5-22.

Eriksson, Stig A. 2011. «Distancing at close range: making strange devices in Dorothy Heathcote's process drama Teaching Political Awareness Through Drama». *Research in Drama Education*. Vol. 16. (1) s. 101-123.

Gjærum, Rikke Gürgens og Gro Ramsdal. 2011. "Kreative prosesser i "art-based-research"". *Peripeti*. (16) s. 21-30.

Gjærum, Rikke Gürgens og Bjørn Konrad Rasmussen. 2010. "The Achievements of Disability Art. A study of Inclusive Theater, Inclusive Research and Extraordinary Actors". *Youth Theatre Journal*. Vol. 24. (2) s. 99-110.

-
- Gürgens, Rikke. 2005. «Drama/teaterfaget som kommunikasjonsmiddel i trosopplæringen overfor barn og unge med spesielle behov». *Prismet*. Vol. 56. (4) s. 256-267.
- Knudsen, Kristian Nødtvedt. 2016. "Social Media – A New Stage for the Drama Teacher". I: *International Yearbook for Research in Arts Education*. Vol. 4. New York: Waxman. s. 205-2013.
- Meyer, Grete Skjeggstad og M. Eilifsen. 2016. «The challenges of creativity in Norwegian Early Childhood Teacher Education». I *European Early Childhood Education Research Journal (EECERJ)* (2). Routledge. (Under publisering).
- Mjanger, Ruth. 2014. "Playing with Shadows - Playing with Words: Exploring teachers' ownership through poetic inquiry in a Norwegian-Nepalese preschool teacher's education project". *Research in Drama Education: The Journal of Applied Theatre and Performance*. Vol. 19. (3) s. 296-312.
- Rasmussen, Bjørn og Rikke Gürgens. 2010. "The Achievements of Disability Art . A study of Inclusive Theater, Inclusive Research and Extraordinary Actors". *Youth Theatre Journal*. Vol. 24. (2) s. 99-110.
- Rasmussen, Bjørn. 2010. "The good enough drama. Reinterpreting constructivist aesthetics and epistemology in drama education". *Research in drama education*. Vol. 15. (4) s. 529-546.
- Rasmussen, Bjørn. 2008. "Beyond imitation and representation: extended comprehension of mimesis in drama education". *Research in Drama Education*. Vol. 13. (3) s. 307-321.
- Rasmussen, Bjørn og Rikke Gürgens. 2006. «Art as Part of everyday life". Understanding applied theatre practices through the aesthetics of John Dewey and Hans Georg Gadamer. *Theatre Research International*. Vol. 31 (3) s. 235-244.
- Rasmussen, Bjørn og S. Khachik. 2000. «Mye På Spill (A Lot at Stake) Role-Playing and Student Support: A Challenge to Both Arts and Education". *Youth Theatre Journal*. (14). s. 52-63.
- Rasmussen, Bjørn. 1999. "Educational Drama and Language Arts: what research shows". *Research in Drama Education*. Vol. 4 (2) s. 276-280.
- Rasmussen, Bjørn. 1999. "Educational Drama and Language Arts: What research shows". *Research in Drama Education*. Vol. 4 (2) s. 276 – 280.
- Rasmussen, Bjørn. 1966. "The Philosophy of Research in Drama". *Research in Drama Education*. (1).
- Sæbø, Aud Berggraf, Laura McCammon, Larry O'Farrell og Brian Heap. 2008. "What is creativity and how can we teach it? A preliminary reflection from an international study". *Stage of the Art*. Vol.18 (3) s. 23-29.
- Sæbø, Aud Berggraf. 2015. "Drama as a creative aesthetic learning process to improve reading". I Sharma, Charu. *Drama and Theatre with Children*, London: Routledge Research s. 3-12.

Vitenskapelige artikler på nivå 1 (tidsskrift)

Allern, Tor-Helge. 2016. «Fakta, fiksjon og læring: levende rollespill (LAIV) i historieundervisning». *Norsk pedagogisk Tidsskrift*. (1) s. 15-25.

Allern, Tor-Helge. 2008. «Såkorn, urtehave og kadaverdisiplin: Utdanning og universitetsstudier i Danmark-Norge på Petter Dass sin tid». *Nordisk Pedagogikk*. Vol. 28. (4).

Allern, Tor-Helge. 2008. «Forestillinger om viten. Noen perspektiv på forskning i drama/teater». *Drama. Nordisk dramapedagogisk tidsskrift*. (1 og 3).

Allern, Tor-Helge. 2006. «Forholdet mellom dramaturgi og epistemologi i Gavin Boltons og Dorothy Heathcotes praksisteori. En komparativ analyse». *Norsk Pedagogisk Tidsskrift* (1).

Aure, Venke og Rikke Gürgens Gjørum. 2015. «Kunstdidaktikkens møte med marginale røster». *InFormation - Nordic Journal of Art and Research*. Vol. 4 (2) s. 1-17.

Aure, Venke, Karin B. Bjerkestrand og Anna S. Songe-Møller. 2013. «Emancipatory Theatre and Performative Didactics». *InFormation. Nordic Journal of Art and Research*. Vol. 2 (2).

Böhnisch, Siemke. 2014. "Å gi Breivik en scene? Scenekunst etter 22.juli: Med en næranalyse av Milo Raus 'Breiviks Erklæring.'" Ekfrase. *Nordisk tidsskrift for visuell kultur*. Vol. 5 (1) s. 17-34.

Böhnisch, Siemke. 2007. "Barns nærvær som teaterpublikum. Teoretisk-metodiske utfordringer for forestillingsanalyser." *Drama. Nordisk dramapedagogisk tidsskrift*. (3) s. 16-21.

Clancy, Anne, Anne-Karin Pettersen Arvola og Rikke Gürgens Gjørum. 2015. "Moral responsibility is never a spectator sport: On young people and online gaming". *Journal of Applied Arts & Health*, Vol. 6 (1) s. 7-21.

Dahlsveen, Heidi, Rikke Gürgens Gjørum og Thor-André Walløe. 2015. «Med hvilken rett blir din sigøynerhistorie min fortelling? Om innsamlings- og fortolkningsproblematikk». *InFormation - Nordic Journal of Art and Research*. Vol. 4. (2).

Eriksen, Anne, Larsen, Annelise Brox og Tove Leming. 2015. «Acting and reflecting; making connections between theory and practice in teacher education». *Reflective Practice. International and Multidisciplinary Perspectives*. Vol. 16 (1) s. 73-84.

Eriksen, Anne. 2012. *Teater på tvers i høyere utdanning. Studenters praksiserfaringer som teater i undervisningen*. Tromsø: UNIPED (3) s. 57-68.

Eriksson, Stig A. 2014. «Exploring distancing in the work of Dorothy Heathcote: Estrangement as poetic distortion». *Drama Research: International Journal of Drama in Education*. Vol. 5. (1) (nettbasert).

Eriksson, Stig A.; Heggstad, Kari Mjaaland; Heggstad, Katrine; Cziboly, Ádám. 2014. «'Rolling the DICE'. Introduction to the international research project Drama Improves Lisbon Key Competences in Education». *Research in Drama Education*. Vol. 19. (4) s. 403-408.

Eriksson, Stig A. 2010. «Distancing as a poetic and didactic device in process drama - a rhetoric arts education perspective». I: Jagiello-Rusilowski, Adam (ed.) 2010. *Drama as dialogue for social change*. Gdansk, Polen: Bidraget er utgitt i vitenskapelig publikasjon, men som ikke er listet i ITAR. Publikasjonen er utgitt av Pomost/ Gdansk University. 10 s.

Eriksson, Stig A. 2002. «Christmas traditions and performance rituals: A look at Christmas celebrations in a Nordic context». *Applied Theatre Researcher*. No 3. Article no.6/3.

Gjærum, Rikke Gürgens, Ingrid Vollan, & Karin Brunvathne Bjerkestrand. 2015. «Levd skuespillerliv og rolletildeling. En studie av kvinner i norsk institusjonsteater». *InFormation. Nordic Journal of Art and Research*. Vol. 4 (2).

Gjærum, Rikke Gürgens. 2015. «Mulighetsrommet i kunstdidaktikken: betraktninger av til-stede-værelse». *InFormation - Nordic Journal of Art and Research*. Volum 4 (2) s. 1-15.

Gjærum, Rikke Gürgens. 2015. «Stedsfilosofisk undring». *Drama. Nordisk dramapedagogisk tidsskrift*. (1) s. 18-27.

Gjærum, Rikke Gürgens, Line Melbøe, Torgeir Riise og Edna Pettersen. 2015. «Kulturdeltakelse for mennesker med funksjonsnedsettelse - om tilrettelegging og hensikt». *Fontene forskning*. Vol. 8 (1) s. 34-47.

Gjærum, Rikke Gürgens. 2013. "Recalling memories through reminiscence theatre". *InFormation - Nordic Journal of Art and Research*. Vol. 2. (2) s. 214-243.

Gjærum, Rikke Gürgens, Jens Ineland og Lennart Sauer. 2010. "The Story about Theater Organizations, the Public's Approval, and the Actors' Identity Formation in Nordic Disability Theater". *Journal of Social Work in Disability & Rehabilitation*. Vol. 9. (4) s. 254-273.

Gjærum, Rikke Gürgens. 2012. "Outsiderart: perspektiv, hierarki og kategorisering". *Spesialpedagogikk*. Vol. 77. (8) s. 28-33.

Gjærum, Rikke Gürgens og Jon Arnesen. 2012. "Indre driv og flyt: om betydningen av den estetiske dimensjonen på institusjoner for utsatte barn og unge". *BUKS - Tidsskrift for børne- & ungdomskultur*. Vol. 56. s. 73-93.

Gjærum, Rikke Gürgens; Ramsdal, Gro. 2012. "Ufrivillig utenforskap og teatrele muligheter for inkludering: om nyskapende forebyggende tiltak for dropout-ungdom". *BUKS - Tidsskrift for børne- & ungdomskultur*. Volum 56. s. 17-32.

Gjærum, Rikke Gürgens, Merete Saus og Astrid Strandbu. 2012. "Kreativitet og medbestemmelse: samhandling mellom unge og barnevernet". *BUKS - Tidsskrift for børne- & ungdomskultur*. Vol. 56. s. 7-16.

-
- Gjærum, Rikke Gürgens og Gro Ramsdal. 2007. «Forumteatermetode for konflikthåndtering: ny forumteatermetode bidrar til å beskytte selvfølelse i konfliktfylt kommunikasjon: om innovativt FoU-samarbeid med næringslivet". *Drama. Nordisk dramapedagogisk tidsskrift*. (4) s. 9-11.
- Gürgens, Rikke og Gro Ramsdal. 2006. "Fra mottager til deltager: å skape felles kommunikasjonsopplevelser hos fremtidige helse- og sosialarbeidere". *UNIPED*. Vol. 29. (3) s. 13-22.
- Gürgens, Rikke. 2005. "Å forstå hverandre: om scenisk og språklig kommunikasjon gjennom eksistensielle erfaringer med usedvanlig teater". *Specialpædagogik* (5/6) s. 48-62.
- Gürgens, Rikke og Gro Ramsdal. 2005. "Forumteater: metode til kommunikativt selvforsvar". *Specialpædagogik*. Vol. 25. (2) s. 2-14.
- Hammer, Anita. 2014. "Children's and young people's participation in Spiritual Funerary Ritual". *Journal for Consciousness, Literature and the Arts*. Vol. 15. (2).
- Hammer, Anita. 2008. "Theatre as Event of Material Imagination Materialized". *Journal for Consciousness, Literature and the Arts*. December. Vol 9. (3).
- Hammer, Anita. 2007. "Exploring Ritual Dynamics by Means of Fiction: The Non-Ethics of the Inbetween". *Consciousness, Literature and the Arts 2007*. Cambridge Scholars Publishing, s. 134-155.
- Hammer, Anita. 2007. "Teater som Materiell Imagasjon". *Peripeti*. s. 65-75.
- Hammer, Anita. 2007. "Når det førmoderne møter det postmoderne: en introduksjon til Richard Schechners performance teori". *Norsk Shakespeare og Teatertidsskrift*. (2) s. 19-23.
- Hammer, Anita. 2006. "Inanna, Ritual Protagonist of Bodily Worship: Inquiring into a "What if" of Theatre History". *Nordic Theatre Studies*. Vol. 18: "Approaching the Spiritual in Theatre, Ritual and Performance". s.18-33.
- Hammer, Anita. 2005. "Speilinger og refleksjoner: Performativt perspektiv på teater, kirke og ritualer". *DIN – Norsk Religionsvitenskapelig tidsskrift*. (3-4) s. 61 – 76.
- Hammer, Anita. 2005. "Roller på Internett: Befriende kreativitet eller schizofrent samvær? (Internet Role Play, Liberation or Schizophrenia?)". *Drama. Nordisk dramapedagogisk tidsskrift*. (3) s. 44-50.
- Hammer, Anita. 2002. "Teater og tverrfaglighet i digitale rom". *Norsk Medietidsskrift*. (4) s.129-147.
- Knudsen, Kristian Nødtvedt. 2015. "Sociale medier – en ny scene for dramapedagogen". *DRAMA. Nordisk dramapedagogisk tidsskrift*. (3) s. 46-50.

-
- Kristoffersen, Børge og Audun Mollan Kristoffersen. 2016. "Best Friends? Not Quite" - Playback school in elementary school, in *IPTN Journal Featured Article* - International Playback Theatre Network. <http://www.iptn.info/?a=doc&id=364>
- Kristoffersen, Børge, Anne Grete Mollan og Audun Mollan Kristoffersen. 2014. «I invite each of us to speak our truth - On sociopsychodrama». *Arts and Social Sciences Journal*. <http://dx.doi.org/10.4172/2151-6200.100090>
- Kristoffersen, Børge. 2014. "Jacob Levy Moreno's encounter term: a part of a social drama". *Zeitschrift für Psychodrama und Soziometrie*. Springer VS.
- Kristoffersen, Børge. 2014. «Møtebegrepet hos Jacob Levy Moreno – en del av ett social drama». *Drama Forum*. (1).
- Kristoffersen, Børge. 2013. «Isolasjon er lidelse». *DRAMA - Nordisk dramapedagogisk tidsskrift*. (3) s. 20-27.
- Kristoffersen, Børge. 2012. «Acciones y concektividad: Jacobo Levy Moreno en Viena». I: Moreira, Cristina Elisa (red). *La luz encuentre el camino. Psicodrama en la Universidad III - Sociopsicodrama*. Buenos Aires: Facultad de Psicología. s. 119-143.
- Kristoffersen, Børge. 2008. «Handling og forbundethet - Jacob Levy Moreno i Wien». *Drama. Nordisk dramapedagogisk tidsskrift*. (3) s. 33-40.
- Krosshus, Tone Cronblad. 2016. «Teater og kjønn – En analyse av hvordan Mary Lennox kommuniseres i Den hemmelege hagen». *Tidsskrift for kjønnsforskning*. (1) s. 62-75.
- Liset, Marte. 2016. "Trompetkonsert med teatralt tilsnitt – Muligheter og utfordringer i en interaktiv konsertforestilling for barnehagebarn". *InFormation - Nordic Journal of Art and Research*. Vol. 5 (1)
- McCammon, Laura, O'Farrell, Larry, Sæbø, Aud Berggraf og Heap, Brian. 2010. "Connecting with Their Inner Being: An International Survey of Drama/Theatre Teachers' Perceptions of Creative Teaching and Teaching for Creative Achievement". *Youth Theatre Journal – YTJ*. Vol. 24 (02) s. 140-159.
- McCammon, L.A., Larry O'Farrell, Aud Berggraf Sæbø og Brian Heap. 2008. "Teaching and learning for Creative achievement: What do drama/theatre teachers perceive?". *Arts & Learning Research Journal*. Vol. 24 (1) s. 61-88.
- Meyer, Grete Skjeggstad. 2012. «INTRO som undervisningsmetode, med opplevelse som startpunkt for læring». *Uniped*. Vol. 35 (4) s.43-56.

-
- Mjanger, Ruth. 2010. "... at stille spørsmål til min frihed" Ei drøfting kring jokeren si rolle i 2010 Augusto Boal sitt teater – sett i lys av filosofen Emmanuel Levinas sine tankar om fridom og det Uendelege. *Drama – nordisk dramapedagogisk tidskrift*. (2) s. 20 – 25.
- Rasmussen, Bjørn. 2014. "The art of researching with art": Towards an ecological epistemology. *Applied Theatre Researcher*. Vol. 2. (1) s. 21-33.
- Rasmussen, Bjørn. 2012. «Virkelig fantastisk». *Norsk Shakespeare- og teatertidsskrift*. (2/3) s. 76-78.
- Rasmussen, Bjørn, Torild Jacobsen og Målfrid Råheim. 2010. "Creating the simulated patient through dialogue: An approach based on Bakhtin's dialogical thinking", I *Applied theatre Researcher*. Vol. 10 Article 6. s. 1-10.
- Rasmussen, Bjørn. 2005. "Kunst er viten». *UNIPED*. Vol. 28 (1) s. 33-39.
- Rasmussen, Bjørn. 2001. "Applied Theater and the Power Play". *ATR-journal* (on-line), Griffith University. Vol 1 (1). <http://www.gu.edu.au/centre/atr> 2001
- Rasmussen, Bjørn og Peter Wright. 2001. "The Theatre Workshop as Educational Space. How Imagined Reality is voiced and conceived». *The International Journal of Education and the Arts (IJE)*. Vol. 2, (2) s. 1 – 20.
- Songe-Møller, Anna S. & Karin B. Bjerkestrand. 2012. «Empowerment of Citizens in a Multicultural Society". *Journal of Intercultural Communication*. Issue 30, November.
- Sæbø, Aud Berggraf og Tor-Helge Allern. 2010. «Hva kan drama som læringsform bidra med i undervisnings- og læringsprosessen?». *Norsk Pedagogisk tidsskrift*. (3). s. 244-255.
- Sæbø, Aud Berggraf. 2009. «Challenges and Possibilities in Norwegian classroom drama Practice". I *Research in Drama Education*. 14 (2) s. 279-294.
- Sæbø, Aud Berggraf. 2009. «Challenges and Possibilities in Norwegian classroom drama Practice". I *Research in Drama Education*. 14 (2) s. 279-294.
- Sæbø, Aud Berggraf og Mette Bøe Lyngstad. 2003. *Evaluering av drama i L97: Drama i undervisningen - muligheter og utfordringer ved klasseromsforskning PPU serien*. Trondheim: NTNU.

Vitenskapelige antologier på nivå 1

Allern, Tor-Helge og Einar Niemi (red). 2015. *Nord-Norge og 1814 - med eller utenfor?* Stamsund: Orkana Forlag.

Allern, Tor-Helge. 2015. «Venner eller fiender»? Svensk agent- og propagandavirksomhet i Nordland 1813-1814. I: Allern, Tor-Helge og Einar Niemi (red). 2015. *Nord-Norge og 1814 - med eller utenfor?* Stamsund: Orkana Forlag s.183-208.

Allern, Tor-Helge. 2015. «Dramaturgi i undervisning og læring». I: Kjelen, Halvard (red). *Det utvidete læringsrommet*. Bergen: Fagbokforlaget s. 31-58.

Allern, Tor-Helge. 2015. «Å lære av å være i rolle. Det eksistensielle aspektet i fiksjoner og rollespill». I: Kjelen, Halvard (red). *Det utvidete læringsrommet*. Bergen: Fagbokforlaget s. 133-170.

Allern, Tor-Helge. 2012. «Å forske i kommunikasjonens verden». I: Gjærum, Rikke Gürgens og Bjørn Rasmussen. *Forestilling, framføring, forskning*. Trondheim: Akademika.

Allern, Tor-Helge. 2002. "Myth and Metaxy, and the Myth of 'Metaxis'". I: Rasmussen, Bjørn & Anna-Lena Østern. *Playing Betwixt and Between. The IDEA Dialogues 2001*. Bergen: IDEA Publications and IDEA 2001 World Congress, s. 77-85.

Böhnisch, Siemke. 2012. "Non-Discreet First-Time Spectators: How Very Young Children (0–3 years) Challenge Theatre Artists." I: S. Pop-Curseu et.al. (red.), *Regards sur le Mauvais Spectateur / Looking at the Bad Spectator*. Cluj-Napoca: Presa Universitara Clujeana, s. 211–219.

Böhnisch, Siemke. 2012. "Feedbacksløyfer i teater for de minste: Åpninger og lukninger på vei mot en performativ forestillingsanalyse." I: Gjærum, Rikke Gürgens & Bjørn Rasmussen (red.). *Forestilling, fremføring, forskning: Metodologi i anvendt teaterforskning*. Trondheim: Akademika Forlag, s. 209–230.

Böhnisch, Siemke. 2007. "Feedbacksløyfen i teater for de minste." I: Rasmussen, Bjørn (red.). *Drama Boreale 2006: Aktuell forskning i drama og teater*. Trondheim: Tapir Akademisk, s. 43–50.

Böhnisch, Siemke. 1994. "Was heißt ‚wahr sein‘ auf dem Theater? Theoretische Implikationen der theaterprogrammatischen Authentizitätsforderung." I: Fischer-Lichte, Erika, Wolfgang Greisenegger, Hans-Thies Lehmann (red.). *Arbeitsfelder der Theaterwissenschaft*. Tübingen: Gunter Narr, s.125–133.

Eilifsen, Margareth og Grete Skjeggstad Meyer. 2014. «Å skape rom for kreativitet». I: Eilifsen, Margareth (red.) *På kryss og tvers. Muligheter for flerfaglig arbeid i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.

Ellingsen, Karl Elling og Rikke Gürgens Gjærum. 2010. «En ny verden for deg: fra historikk til fremtidsvisjoner». I: Gjærum, Rikke Gürgens (red). *Usedvanlig kvalitativ forskning*. Universitetsforlaget, s. 17-33.

-
- Eriksen, Anne. 2010. «Hvem er du - og hvem kan du bli? Dannelse gjennom innlevelse og refleksjon». I: Brekke, Mary (red). *Dannelse i skole og lærerutdanning*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 107-123.
- Eriksson, Stig A. 2013. «Teaterprøven som dannelsesarena. Perspektiver på skuespillerens danning». I: Heggstad, Kari Mjaaland, Stig A. Eriksson og Bjørn Rasmussen (red). *Teater som danning*. Bergen: Fagbokforlaget, s. 114-132.
- Eriksson, Stig A. 2011. «Distancing». I: Shifra Schonmann (ed.). *Key concepts in theatre/drama education*. Rotterdam: Sense Publishers, s. 65-71.
- Eriksson, Stig A. 2009. «Looking at the Past for Stepping into the Future: Background Reflections for Drama in the Curriculum of the 21st Century». I: *Planting trees of drama with global vision in local knowledge*. Hong Kong: IDEA Publications/TEFO, s. 371-384.
- Eriksson, Stig A. 2008. «Distansering på nært hold: underliggjøringsgrep i Dorothy Heathcotes prosessdrama «Teaching political awareness through drama»». I Nyrnes, Aslaug og Niels Lehmann (red.). *Ut frå det konkrete. Bidrag til ein retorisk kunstfagdidaktikk*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 135-153.
- Eriksson, Stig A. 2007. «Antigone and Rachel Corrie. The stories of two female activists. Reflections on a process drama exploration. I Streisand, Marianne et.al.(hg.). "Talkin' `bout My Generation. Archäologie der Theaterpädagogik II». Schibri-Verlag, s. 134-146.
- Eriksson, Stig A. 2007. «Looking at elements of distancing in the work of Dorothy Heathcote, with a sidelong glance to Brecht». I Streisand, Marianne et.al.(hg.). "Talkin' `bout My Generation". Archäologie der Theaterpädagogik II. Schibri-Verlag 2007, s. 232-245.
- Eriksson, Stig A. 2006. «Using fabula, syuzhet, forma as Tools of Analysis in Drama Pedagogy - With Brecht's The Measures Taken as an example». I: Michael Balfour and John Somers (eds). *Drama as Social Intervention*. Concord, ON: Captus Press Inc., s. 58-71.
- Gjærum, Rikke Gürgens. 2015. «The research and purpose of applied theatre». I Schonman, Shifra (red). *International Yearbook for Research in Arts Education. The Wisdom of the Many - Key Issues in Arts Education*. Waxmann Verlag, s. 521-527.
- Gjærum, Rikke Gürgens og Gro Hilde Ramsdal. 2015. «Change the game: reflective practice through Forum Theatre». I Vetraino, Elinor og Warren Linds (red). *Playing in a house of mirrors: applied theatre as reflective practice*. Sense Publishers, s. 175-193.
- Gjærum, Rikke Gürgens & Rasmussen, Bjørn. 2012. *Forestilling, framføring, forskning: metodologi i anvendt teaterforskning*. Trondheim: Akademika forlag.

Gjærum, Rikke Gürgens og Colette Conroy. 2012. "Research on and within disability theatre: a conversation about methodology and the disability discourse". I: Gjærum, Rikke Gürgens og Bjørn Rasmussen (red). *Forestilling, framføring, forskning: metodologi i anvendt teaterforskning*. Akademika forlag, s. 143-162.

Gjærum, Rikke Gürgens (red). 2010. *Usedvanlig kvalitativ forskning. Metodologiske utfordringer når informanter har utviklingshemming*. Oslo: Universitetsforlaget.

Gjærum, Rikke Gürgens. 2010. "Konkrete forskningsmetodiske innspill". I: Gjærum, Rikke Gürgens (red). *Usedvanlig kvalitativ forskning. Metodologiske utfordringer når informanter har utviklingshemming*. Universitetsforlaget, s. 241-252.

Gjærum, Rikke Gürgens. 2010. "Usedvanlige informanter gir særegne narrativer: metaforisk teksttolkning og beskrivelsen av opplevelse". I: Gjærum, Rikke Gürgens (red). *Usedvanlig kvalitativ forskning. Metodologiske utfordringer når informanter har utviklingshemming*. Universitetsforlaget, s.138-161.

Hammer, Anita, og Guro Strømsøe (red). 2015. *Drama og skapende prosesser i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget.

Hammer, Anita. 2015. "Innramminger av det lekende – performance, ritualisering, drama og teatralitet som lekende kommunikasjon". I: Hammer, Anita og Guro Strømsøe (red). *Drama og skapende prosesser i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget, s.19-48.

Hammer, Anita. 2012. "Polyphonies of Group Dynamics in Spiritualist Performance", i Mayer-Dinkgrafe, Daniel (ed). *Consciousness, Theatre, Literature and the Arts 2011*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing, s. 207-231.

Hammer, Anita. 2006. "Dionysian Ritual on the Big Screen", in Sumiala-Seppänen, Lundby& Salokangas, ed. *Implications of the sacred in (Post)Modern Media*. Göteborg: Nordicom, s. 177-195.

Hammer, Anita. 2005. "Weaving Trickster: Myth and Tribal Encounters on the World Wide Web" in Eric Rothenbuhler & Mihai Coman (ed). *Media Anthropology*. New York: SAGE Publications, s.260-268.

Hammer, Anita. 2003. "Teknologienes Mytologier", i Knut Lundby (red). *Flyt og forførelse*. Oslo: Gyldendal, s. 154-180.

Heggstad, Kari Mjaaland, Stig A. Eriksson og Bjørn Rasmussen (red). 2013. *Teater som danning*. Bergen: Fagbokforlaget.

Heggstad, Kari Mjaaland. 2013. «En pønkers reise mot kulturell kapital - Om flerstemmig monolog i masterutdanning». I: Heggstad, Kari Mjaaland, Stig A. Eriksson og Bjørn Rasmussen (red.). *Teater som danning*. Fagbokforlaget, s. 37-53.

Heggstad, Kari Mjaaland. 2013. "Polyphonic Monologue as Artistic Research - with the example: "A bubbling passion, a crazy admiration". I: Ragnarsdóttir, Ása Helga and Rannveig Þorkelsdóttir (eds.). *Drama Boreale 2012*, Reykjavik: FLISS & the University of Iceland, s. 117-134.

Heggstad, Kari Mjaaland. 2012. "Å fastholde det flyktige. Om videoobservasjon i drama/teaterforskning". I: Gjørsum, Rikke Gürgens og Bjørn K. Rasmussen (red.). *Forestilling, framføring, forskning. Metodologi i anvendt teaterforskning*. Trondheim: Akademika Forlag, s. 231-248.

Heggstad, Kari Mjaaland. 2011. «Frame and framing». I: Shifra Schonmann (ed.). *Key Concepts in Theatre/Drama Education*. Rotterdam: Sense Publishers, s. 259-264.

Heggstad, Kari Mjaaland. 2008. "Prosperos nyve og den sokratiske orden. En undersøkelse av en TIU-praksis via begrepet 'framing'". I: Nyrnes, Aslaug og Niels Lehmann (red.). *Ut frå det konkrete*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 89-115.

Heggstad, Kari Mjaaland. 2007. "TIU i retorisk perspektiv – et analyseeksempel". I: Rasmussen, Bjørn (red.). *Drama Boreale – Aktuell forskning i drama og teater*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag, s.109-118.

Heggstad, Kari Mjaaland og Eriksson, Stig A. 2007. «Unlocking Ibsen to Young People». *North-West Passage*. (4) s. 157-166.

Heggstad, Katrine. 2014. «Kunstmøter og læring». I: Røyseng, Sigrid, Anette Therese Pettersen og Ida Habbestad (red.). *Begreper om barn og kunst*. Fagbokforlaget, s. 30-39. <http://www.kulturradet.no/vis-publikasjon/-/publikasjon-begreper-om-barn-og-kunst>

Heggstad, Katrine. 2013. "En skuespiller – aldri mer intelligent enn rollen". En praktikers dannelsesreise." I: Heggstad, Kari Mjaaland, Stig Eriksson og Bjørn Rasmussen (red.). *Teater som danning*. Bergen: Fagbokforlaget, s. 133-147

Hovik, Lise. 2015. «Din lytting skal være din sang – om intoning, lytting og interaktivitet i scenekunst med små barn». I: Hammer, Anita og Guro Strømsøe (red.). *Drama og skapende prosesser i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget.

Knudsen, Kristian Nødtvedt. 2015. "Rektor, kend din krop - med kroppen som et spejlbillede". I: Emstad, Anne Berit og Elin Angelo (red.) *Ledelse for læring i mulighetenes skole. Skoleledelse i skjæringsfeltet mellom allmenndanning og talentutvikling*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk, s. 84-95.

Kristoffersen, Børge og Catrine Torbjørnsen Halås. 2016. «Møte – en nærværshendelse mellom mennesker». I: Follesø, Reidun, Catrine Torbjørnsen Halås og Cecilie Høy Anvik (red.) *Sett, hørt, forstått? Om møter med unge i sårbare livssituasjoner*. Oslo: Universitetsforlaget.

Kristoffersen, Børge og Catrine Torbjørnsen Halås. 2016. «Møte – en nærværshendelse mellom mennesker». I: Follesø, Reidun, Catrine Torbjørnsen Halås og Cecilie Høy Anvik (red.). *Sett, hørt, forstått? Om møter med unge i sårbare livssituasjoner*. Oslo: Universitetsforlaget.

Kristoffersen, Børge. 2015. «Gunilla Lindqvists lekpedagogiske arbeidsmåte – En didaktisk modell». I: Hammer, Anita og Guro Strømsøe (red.): *Drama og skapende prosesser i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget, s. 49-65.

Kristoffersen, Børge. 2014. "Jacob Levy Moreno's encounter term: a part of a social drama". I: Ameln, Falko von og Michael Wieser. *Jacob Levy Moreno revisited – Ein schöpferisches Leben. Zum 125 Geburtstag*. Sonderheft 6. SpringerVS, s. 59 – 71.

Kristoffersen, Børge. 2013. «Playbackteater i barneskolen». I: Østern, Anna-Lena, Geir Stavik-Karlsen og Elin Angelo (red.). *Kunstpædagogikk og kunnskapsutvikling*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 150-161.

Liset, Marte. 2011. "Å være skuespiller i Møterommet". I: Myrstad, Anne, Toril Sverdrup, Marte Sverdrup Liset, Marianne Sørheim. *Møter i bevegelse. Å improvisere med de yngste barna*. Bergen: Fagbokforlaget, s. 65-87.

Lyngstad, Mette Bøe. 2016. «Foreldrene forteller – et fortellerprosjekt med innvandrermodre». I: Solbue, Vibeke og Yvonne Bakken (red.). *Mangfold i skole. Fra politisk vilje til flerkulturell virkelighet*. Bergen: Fagbokforlaget, s. 185-205.

Lyngstad, Mette Bøe. 2015. «Generalprøve på virkeligheten? Utforsking av praksisforventninger gjennom forumteater». I: Ødegaard, Elin Eriksen og Maglie Sofie Økland (red.). *Fortellinger fra praksis. Trøbbel, vendepunkt og stolthet*. Bergen: Fagbokforlaget, s. 111-133.

Lyngstad, Mette Bøe. 2013. «Teater-i-undervisningen som danningsarena - en studie av studenters TIU-prosjekt». I: Heggstad, Kari Mjaaland, Stig A. Eriksson og Bjørn Rasmussen (red.). *Teater som danning*. Bergen: Fagbokforlaget, s. 98-113.

Meyer, Grete Skjeggstad og I. Reigstad. 2014. «Microteaching – pedagogisk ledelse og kroppslig erfaring». I: Eilifsen, Margareth (red.) *På kryss og tvers. Muligheter for flerfaglig arbeid i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.

McCammon, Laura, Aud Berggraf Sæbø og Larry O'Farrell. 2011. "Creativity Really Comes by What's Inside of You": Enhancing Creative Achievement through Drama/Theatre". I Schonmann, Shifra (red.). *Key Concepts in Theatre/Drama Education*. Rotterdam: Sense Publication, s. 215-220.

Myrstad, Anne, Toril Sverdrup, Marte Sverdrup Liset, Marianne Sørheim. 2011. *Møter i bevegelse. Å improvisere med de yngste barna*. Bergen: Fagbokforlaget.

Rasmussen, Bjørn. 2015. "The absent recognition of heteronomous arts education". , Fleming, Mike, Liora Bresler og John O'Toole (ed). *The Routledge International Handbook of the Arts and Education*. Routledge, s. 122-129.

Rasmussen, Bjørn (2007). *Drama Boreale 2006 - Aktuell forskning i drama og teater*. Trondheim: Gnist Tapir forlag.

Rasmussen, Bjørn. 2003. "Research as Drama as Research The (im)possibility of Ethnodrama. I: Östern, Anna-Lena og Pipsa Teerijoki (red). *Tutkiva draamaopettaja. draamakasvatuksen yksikön vuosikirja 2000-2003*. Jyväskylä University: Faculty of Education.

Rasmussen, Bjørn & Østern, Anna-Lena (ed). 2002. *Playing Betwixt and Between. The IDEA Dialogues 2001*. Bergen: IDEA Publications.

Rasmussen, Bjørn, Torun Kjølner, Hannu Heikkinen og Viveka Rasmusson. 2001. *Nordic Voices in Drama, Theatre and Education*. Bergen: IDEA Publications.

Rasmussen, Bjørn. 1991. «Skuespillerens teater». I: Reistad, Helge (red). *Skuespillerkunst*. Vollen: Tell forlag.

Rønningen, Lena Helland. 2015. «Den fabelaktive fortellingen – en interaktiv metodikk for kreativ utforskning og læring". I: Hammer, Anita og Guro Strømsøe (red). *Drama og skapende prosesser i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget, s. 85-114.

Sandnes, Hanne Haugli. 2015. «Å fange øyeblikket – musisk nærvær og samspill med de minste barna». I: Hammer, Anita og Guro Strømsøe (red). *Drama og skapende prosesser i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget, s. 131-154.

Sæbø, Aud Berggraf. 2013. "Estetiske læreprosesser og klasseledelse". I: Hoel, Torlaug Løkensgard, May Britt Postholm, Gunnar Engvik og Tine Arntzen Hestbek. *Klasseledelse – for elevenes læring*. Trondheim: Akademika.

Sæbø, Aud Berggraf. 2013. "Drama, creativity and aesthetic teaching and learning processes". I: Beyens, Giannalia Cogliandro, Miguel Ángel Martín Ramos, Henrik Zipsane og Truus Ophuysen (ed). *Access to Culture: Rethinking Education*. Brussels: European House of Culture, s. 298-316.

Sæbø, Aud Berggraf. 2012. "Drama og ledelse av undervisnings- og læringsprosesser". I: Aamotsbakken, Bente (red). *Ledelse og profesjonsutøvelse i barnehage og skole*. Oslo: Universitetsforlaget.

Sæbø, Aud Berggraf. 2012. "Dramapedagogikk – studium av drama og estetiske læreprosesser i klasseromsforskning". I: Gjærum, Rikke Gürgens & Bjørn Rasmussen (red.). *Forestilling, fremføring, forskning: Metodologi i anvendt teaterforskning*. Trondheim: Akademika Forlag.

Sæbø, Aud Berggraf. 2011. "Lederrollen i prosessdrama – muligheter og utfordringer». I: Österlind, Eva (red.): *Drama – lederskap som spelar roll*. Lund: Studentlitteratur AB.

-
- Sæbø, Aud Berggraf. 2011. "The relationship between the individual and the collective learning process in drama". I: Schonmann, Shifra (red). *Key Concepts in Theatre/Drama Education*. Rotterdam: Sense Publication, s. 23-28.
- Sæbø, Aud Berggraf. 2010. "Drama og elevenes engasjerte medvirkning i læringsprosessen". I: Aamotsbakken, Bente (red): *Læring og elevmedvirkning*. Universitetsforlaget: Oslo.
- Sæbø, Aud Berggraf. 2010. "Drama som estetisk læreprosess for å utvikle leseforståelse". *FoU i Praksis*, Vol 4 (1) s. 9-25.
- Sæbø, Aud Berggraf. 2006. "Drama in the Classroom: Teachers' Challenges and Students' Possibility". I: Cambell, Gail, Laura McCammon og Debra McLauclan (red). *Universal Mosaic of Drama and Theatre: The IDEA Dialogues 2004*. Canada: Idea Publications.
- Sæbø, Aud Berggraf og Mette Bøe Lyngstad. 2004. «Et dramatisk møteplan mellom læreplan og praksis». I: Kirsti Klette (red); *Fag og arbeidsmåter i endring? Tidsbilder fra norsk grunnskole*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Sæbø, Aud Berggraf. 2016. "Drama for a democratic learning community". I: Schonmann, Shifra. *International Yearbook for Research in Arts Education. The Wisdom of the Many – Key Issues in Arts Education*. Munchen: Waxmann.
- Traavik, Hilde, Oddrun Hallås og Anne Ørvig (red). 2009. *Grunnleggende ferdighet i alle fag*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ørvig, Anne. 2013. «Eg er jo her aleine, sant? Danning gjennom tradisjon og nytenkning i et monologprosjekt». I: Heggstad, Kari Mjaaland, Stig A. Eriksson og Bjørn Rasmussen (red). *Teater som danning*. Bergen: Fagbokforlaget, s. 54-68.
- Ørvig, Anne. 2009. «Å kunne uttrykke seg skriftlig i og utenfor fiksjon». I: Traavik, Hilde, Oddrun Hallås og Anne Ørvig (red). *Grunnleggende ferdigheter i alle fag*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 32-47
- Østern, Anna-Lena, Geir Stavik-Karlsen og Elin Angelo (red). 2013. *Kunstpedagogikk og kunnskapsutvikling*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Østern, Anna-Lena (red). 2014. *Dramaturgi i didaktisk kontekst*. Bergen: Fagbokforlaget.

Nettpublisering med referee

Hammer, Anita. 2012. "Researching Spiritual Performance", in the web journal *Spirituality and Performance*, no. 1. (25 p.).

Hammer, Anita. 2002. "Weaving Plots", net site (bulletin). Aarhus: *BUNT Forening for Nordiske Teaterforskere/ Nordic Theatre Research* (8p.).

Rasmussen, Bjørn (2001). Applied Theater and the Power Play. *ATR-journal* (on-line), Griffith University. Vol 1 No.1 p. <http://www.gu.edu.au/centre/atr>

Utredninger og rapporter

Cooper, Chris, Stig A. Eriksson, Kari Mjaaland Heggstad og Katrine Heggstad. 2010. *Making a World of Difference. A DICE resource for practitioners on educational theatre and drama*. Budapest: DICE Consortium. Utgivelsen er en vitenskapelig forskningspublikasjon, men ikke kommet med i ITAR-systemet, 216 s. [Se også nedenfor].

Cziboly, Ádám, Kari Mjaaland Heggstad, Stig A. Eriksson og Katrine Heggstad. 2010. *The DICE has been Cast. A DICE resource. Research findings and recommendations on educational theatre and drama*. Budapest: DICE Consortium, 128 s.

Eriksson, Stig A. 2010. «Distansering på nært hold. En undersøkelse av betydningen av distansering i dramapedagogikk». I: Østern, Anna-Lena, Mårten Björkgren og Birgitta Snickars-von-Wright (eds.). *Drama in three movements. An Ulyssean encounter*. Vasa: Åbo Akademis Förlag, 9 s.

Eriksson, Stig A., Anna-Lena Østern, Leidulv Risan og Magdalena Strandberg. 2005. *Drama, dramaturgi och kulturell läsfärdighet*. Vasa: Pedagogiska fakulteten vid Åbo Akademi, 188 s.

Eriksson, Stig A. 2002. «The Project Co-ordinators Report: IDEA 2001 as a Project». I: Stig A. Eriksson. *The Congress Handbook - IDEA 2001*. Bergen: HiB / IDEA Publications, 7 s.

Eriksson, Stig A. og Kari Mjaaland Heggstad. 1999. *Erasmus og Peer. Rapport fra et teaterformidlingsprosjekt*. Bergen: Høgskolen i Bergen, Dramaseksjonen, 72 s.

Espeland, Magne, Tor-Helge Allern, Kari Carlsen og Signe Kalsnes. 2011. *Praktiske og estetiske fag og lærerutdanning. En utredning fra en arbeidsgruppe nedsatt av Kunnskapsdepartementet høsten 2010, i samarbeid med høgskolene i Nesna, Telemark og Stord/Haugesund*. Stord/Haugesund: HSH-rapport 2011.

Heggstad, Kari Mjaaland; Katrine Heggstad, Stig A. Eriksson og Ádám Cziboly. 2010. *Terningen er kastet. En DICE-ressurs. Forskningsresultater og anbefalinger for drama og teater i undervisning*. Bergen: DICE Consortium, 56 s.

Heggstad, Kari Mjaaland. 2010. "TIE - In Winds and Calm - an attempt at reframing "framing"". I: Østern, Anna-Lena, Mårten Björkgren og Birgitta Snickars-von-Wright (eds.). *Drama in three movements. An Ulyssean Encounter*. Vasa: Faculty of Education at Åbo Akademi University, s. 55-66.

Kristoffersen, Børge. 2016. *Mye på spill. Å skape ny virkelighet – en konflikthåndteringsmodell ut fra et dramaturgisk og kunstpedagogisk perspektiv*. Trondheim: DMMH.

Kristoffersen, Børge, Monica Westberg og Audun Mollan Kristoffersen. 2007. «Lek och konflikthandtering. Rapport fra intensivkurs med flykninger». *Transithemmet Vårhus*, Vårberg, Sverige 26.06 – 06.07 2007.

Kristoffersen, Børge. 2002. "Og bakom synger skogene". Essay presentert i konferansepublikasjonen *Den kontekstuelle praksis – Nasjonal konferanse for praksisveiledere i førskolelærerutdanningen*. Lesbos, Hellas, 11. – 18. 05. 2001.

Kristoffersen, Børge. 2000. "Kommunikasjon i forhandlingssituasjoner". Foredrag ved fagkonferanse. *Statens Vegvesen, Miljø- og samfunnsavdelingen* (MISA 00/18-2000).

Kristoffersen, Børge og Svein Tore Gullerud. 2000. «Omstillingssamtaler og det mellommenneskelige møte». *Statens vegvesen, Organisasjonsavdelingen*. Fagkompendium.

Kristoffersen, Børge og Svein Tore Gullerud. 1999. «Den viktige og vanskelige samtalen». *Statens vegvesen, Organisasjonsavdelingen*. Fagkompendium.

Mjanger, Ruth. 2015. «Kompetansebygging i estetiske læreprosesser i drama». I: Dale, Berit Nøst (red.). *Fra entusiasme til profesjonalitet. Prosjektrapport om NLA Høgskolens engasjement innen førskolelærerutdanning i Nepal (2008 – 2013)*. Bergen: NLA Høgskolen s. 30 – 34.

Sæbø, Aud Berggraf. 2009. *Muligheter og utfordringer for kunstfagene i opplæringen*. Bodø: Nasjonalt senter for kunst- og kultur i opplæringen og Utdanningsdirektoratet.

Sæbø, Aud Berggraf. 2005. *Læringsformer i Allmennlærerutdanningen: Elevaktiv læring og drama – Rapport A*. Stavanger: Universitetet i Stavanger.

Sæbø, Aud Berggraf. 2005. *Didaktiske utfordringer ved drama som læringsform i grunnskolen: Elevaktiv læring og drama – Rapport B*. Stavanger: Universitetet i Stavanger.

Tharaldsen, Frank, Anne Bovbjerg og Børge Kristoffersen. 2005. "Oppdriftsseminarene – når filosofi, kultur og gode kollegaer møtes". Artikkel publisert i *Seljelia – senter for barnevern*. Jubileumstidsskrift i forbindelse med 10 årsfeiring. Gjøvik, 1.12.2005.

Wilhelmsen, Linda. 2010. Bedriftskultur i endring og utvikling. "Fra teori - til bevisstgjøring - til handling". En erfaringsbasert læringsprosess. UiT, Norges arktiske universitet: Rapport.

Wilhelmsen, Linda. 2010. Aksjonsforskningsprosjektet "Når jobben kaller" - en studie av tiltak for økt tilstedeværelse ved COOP Norge Handel AS. Bruk av dramafaglige metoder i endrings- og utviklingsprosesser. UiT, Norges arktiske universitet, NorAforsk: Rapport.

Wilhelmsen, Linda og Else Stjernstrøm. 2010. *Rapport Case Frysa. Delrapport i forskningsprosjektet "Når jobben kaller"*, COOP Norge Handel AS. UiT, Norges arktiske universitet: Rapport.

Ørvig, Anne. 2002. «Report – Assisting Personell (ASP). I: Eriksson, Stig A. (ed): *The Congress Handbook – IDEA 2001*, CDROM. Bergen: IDEA Publications/Høgskolen i Bergen.

Nettpubliserte artikler

Allern, Tor-Helge. 2011. «Er det plass for kunstoffag i skolen etter PISA?», *Norsk Kulturråd*. Kunstløftet - Maitekst.

Gjærum, Rikke Gürgens; Bjørn K. Rasmussen. 2011. «Hva med et løft for kunstpedagogikken?». *Norsk Kulturråd*. Kunstløftet – Maitekst.

Gjærum, Rikke Gürgens og Bjørn K. Rasmussen. 2016. «Derfor skal drama inn i norsk skole som del av skolefornyingen». Aftenposten 26.08.

Heggstad, Katrine. 2014. Kunstmøter og læring. I: *Begreper om barn og kunst*. Fagbokforlaget s. 30-39. <http://www.kulturradet.no/vis-publikasjon/-/publikasjon-begreper-om-barn-og-kunst>

Magierecka, Joanna. 2013. "Gode tekstfrugter", scenekunst.no

Magierecka, Joanna. 2015. <http://www.osloteatersenter.no/single-post/2015/12/02/Kunsten-å-dele>

Rasmussen, Bjørn. Nettverkets muligheter i lys av dramafagets ståsted og utdanningspolitiske utfordringer. I: <http://pingvin.hib.no>

Rasmussen, Bjørn. 2016. «Kampen mellom kunst og pedagogikk ødelegger». *Periskop*. HIOA NTNU

Sæbø, Aud Berggraf. 2015. Drama - an inclusive form of teaching and learning. *Research in New Zealand Performing Arts*.

Sæbø, Aud Berggraf. 2013. "Drama, creativity and aesthetic teaching and learning processes". I: Beyens, Giannalia Cogliandro, Miguel Ángel Martín Ramos, Henrik Zipsane og Truus Ophuysen (ed). Access to Culture: Rethinking Education. Brussels: European House of Culture, s. 298-316.

Ørstavik, Maren og Bjørn K. Rasmussen. 2016. «Diskurskampen som splitter DKS-diskusjonen». Ballade.no

Utviklingsarbeid - Undervisningsmateriale

Eriksen, Anne og Gro Alteren. 2016. Kortfilmer om salg- og salgsstiler: 1. *Amiable kunde - aggressiv selger*. 2. *Analytisk kunde og submissiv selger*. 3. *Ekspressiv kunde og kundeorientert selger*. Tromsø: UIT.

Eriksen, Anne, Linda Wilhelmsen og Miriam Wiik. 2014. *Kortfilmer: Forskningsveiledningens utfordringer 1- Hvorfor oppstår konflikt? Forskningsveiledningens utfordringer 2- Spille ballen tilbake? Hvordan unngå konflikt? Forskningsveiledningens utfordringer 3- Når bør en hente inn en tredje part?* Tromsø: UIT.

Eriksen, Anne. 2010. *Filmproduksjon: "Ansvar om å si ifra", "Den gode samtalen", "Et etisk dilemma", "Helsefagstudent i klemme", "Stikket"*. Tromsø: UIT

Eriksson, Stig A., Katrine Heggstad og Kari Mjaaland Heggstad. 2016. Fra tekst til teater. Undervisningsmateriale til forestillingen *UNDERLANDET*. Bergen: Den Nationale Scene.
<http://www.dns.no/media/329571/underlandet-undervisningsmateriale-12-04-2016.pdf>

Eriksson, Stig A., Katrine Heggstad og Kari Mjaaland Heggstad. 2014. Fra tekst til teater. Undervisningsmateriale til forestillingen *MEDEALAND*. Bergen: Den Nationale Scene. <http://www.dns.no/studiemateriale/#medealand>

Eriksson, Stig A. og Kari Mjaaland Heggstad. 2004. Fra Tekst til Teater. Undervisningsmateriale til Henrik Ibsens *VILLANDEN*. Arbeidsmateriale for lærere og studenter. Bergen: Høgskolen i Bergen/Den Nationale Scene, 13 s.

Eriksson, Stig A. og Kari Mjaaland Heggstad. 2003. Inn i *ET DUKKEHJEM*. Fra tekst til teater - et arbeidsmateriale for lærere og studenter. Bergen: Høgskolen i Bergen, 27 s.

Eriksson, Stig A. 2002. Fra tekst til teater: *EN FOLKEFIENDE*. Undervisningshefte. Bergen: Dramaseksjonen, Høgskolen i Bergen, 19 s.

Eriksson, Stig A. 2001. Das Drama von der Hungersnot und die Geschichte einer 'Orestie'. Reinhardswaldschule Kassel, Fuldata, Tyskland: Die Bundesarbeitsgemeinschaft für das Darstellende Spiel in der Schule, 3 s.

Heggstad, Kari Mjaaland, Katrine Heggstad og Stig A. Eriksson. 2015. Fra tekst til teater. Undervisningsmateriale til forestillingen *ANNE PEDERSDOTTER*. Bergen: Den Nationale Scene.
<http://www.dns.no/media/140353/anne-pedersdotter-laererheftet-docx.pdf>

Heggstad, Katrine, Kari Mjaaland Heggstad og Stig A. Eriksson. 2014. Fra tekst til teater. Undervisningsmateriale til forestillingen *VAFFELHJARTE*. Bergen: Den Nationale Scene.
<http://www.dns.no/media/106695/vaffelhjarte-studiemateriale.pdf>

Heggstad, Katrine. 2012. "7. Spor: Snill". I: Heggstad, Kari Mjaaland. *7 veier til drama. Grunnbok i dramapedagogikk for lærere i barnehage og skole*. 3. utgave. Bergen: Fagbokforlaget, s. 163-168

Isaksen, Torbjørn & Linda Wilhelmsen, Linda. 2007. Emneplan *Bedriftskultur i endring og utvikling*, 30 sp. + årsplan (undervisningsplan) for studiet. Bruk av dramafaglige metoder i endrings- og utviklingsprosesser. UIT.

Mjanger, Ruth. 2012. "**Drama som arbeidsmåte og uttrykksform**" Fagansvarlig i fagdidaktisk film i samarbeid mellom Nasjonalt senter for kunst og kultur opplæringa, Snøball Film og NLA Høgskolen.

Nilsen, Ragnhild og Anne Eriksen. 2013. *Filmproduksjon 1: Et etisk dilemma og taushetsplikt 2: Samtykkekompetanse og nødvendig helsehjelp*. Tromsø: UIT.

Nilsen, Ragnhild; Eriksen, Anne. 2012. *Filmproduksjon: 1: "Tannbørsten", 2: "Om å stole på egne vurderinger" 3: "Å være tilstede"*. Tromsø: UIT.

Songe-Møller, Anna S. og Aud Berggraff Sæbø. 2013. *Fruen fra Havet av Henrik Ibsen. Kunstpedagogisk undervisningsopplegg til skoler*. Stavanger: Rogaland Teater <http://www.rogaland-teater.no/forestillinger/2013>

Sæbø, Aud Berggraf og Songe-Møller, Anna S. 2016. *Et dukkehjem. Kunstpedagogisk undervisningsopplegg til skoler*. Stavanger: Rogaland Teater. <http://www.rogaland-teater.no/forestillinger/2016>

Sæbø, Aud Berggraf og Songe-Møller, Anna S. 2015. *Hamlet - et kunstpedagogisk undervisningsopplegg for skoler med tilhørende bildemateriale*. Stavanger: Rogaland Teater <http://www.rogaland-teater.no/forestillinger/2015>

Sæbø, Aud Berggraf. 2012. *Drama for muntlig trening, lesing og skriving*. Skoleringsopplegg NY GIV. Stavanger: UIS/Lesesenteret.

Sæbø, Aud Berggraf & Songe-Møller, Anna S. 2011. *Peer Gynt. Kunstpedagogisk undervisningsopplegg*. Stavanger: Rogaland teater (15s).

Sæbø, Aud Berggraf. 2011. «Kjerringa mot strømmen – et utforskende dramaopplegg for grunnskolen». *Drama Nordisk Pedagogisk Tidsskrift*, Vol. 48 (3) s. 19-21.

Sæbø, Aud Berggraf. 2011. *Drama, lesing og læring i videregående skole*. Stavanger: UIS/Lesesenteret. Publisert på [www.lesesenteret.no/...](http://www.lesesenteret.no/)

Sæbø, Aud Berggraf & Byrkjeland, Hallgjerd. 2011. *Haugtussa – undervisningsressurs for ungdoms- og videregående skole*. Stavanger: Rogaland Teater (14s).

Sæbø, Aud Berggraf. "Den barmhjertige samaritan" – et undervisningsopplegg for småskolen. www.dramanett.no

Sæbø, Aud Berggraf. "Julens lysbærende tre" – et undervisningsopplegg for mellomtrinnet. www.dramanett.no

Sæbø, Aud Berggraf. "Om drama"- beskrivelse og forklaring av dramafaglige metoder og arbeidsmåter. www.dramanett.no

Sæbø, Aud Berggraf. 2001. "Mick Harte har vært her", Veiledende dramapedagogisk undervisningsopplegg. Trygg Trafikk. www.tryggtrafikk.no

Sæbø, Aud Berggraf. 1999. "Ikke tøft å være død". Dramapedagogisk for – og etterarbeid til den oppsøkende teaterforestillingen. Trygg Trafikk/ Høgskolen i Stavanger. www.tryggtrafikk.no

Wilhelmsen, Linda. 2008. Utvikling av det 3-årige aksjonsforskningsprosjektet "Når jobben kaller" - en studie av tiltak for økt tilstedeværelse ved COOP Norge Handel AS. UiT, Norges arktiske universitet, NorAforsk.

Wilhelmsen, Linda. 2010. Emneplan *Bedriftskultur i endring og utvikling*, 30 sp. + årsplan (undervisningsplan) for studiet. Bruk av dramafaglige metoder i endrings- og utviklingsprosesser. Endringer til gjennomføring av studiet for lederne i COOP Norge Handel, Trondheim.

Fagartikler (ikke-fagfelleverdert)

Allern, Tor-Helge. 2013. «Sirkusforestilling for mestring», *Drama. Nordisk dramapedagogisk tidsskrift*. (2).

Allern, Tor-Helge. 2013. «Rollespill for samspill», med Hans Henrik Strøm og Toril Jacobsen, *Drama. Nordisk dramapedagogisk tidsskrift*. (1).

Allern, Tor-Helge. 2012. «Gleden ved å etterligne og gjenskape», *Drama. Nordisk dramapedagogisk tidsskrift*. (3).

Allern, Tor-Helge. 2011. «Estetiske læreprosesser. Praktiske eksempler», *Drama. Nordisk dramapedagogisk tidsskrift*. (2).

Allern, Tor-Helge. 2011. «'Folkets vilje – samfunnets gagn'. Helgelendingenes bidrag til etableringen av Det Kongelige Frederiks Universitet», med Ivar Roger Hansen. I *Årbok for Helgeland 2011*. Brønnøysund: Helgeland Historielag.

Allern, Tor-Helge. 2010. "Dramaturgy in teaching and learning", *Drama in three movements. A Ulyssean Encounter*. Report, No. 29.

Allern, Tor Helge og Eriksson, Stig A. 2008. «Når læreboka blir et hinder for kunnskap: intervju med Dorothy Heathcote». *Drama. Nordisk dramapedagogisk tidsskrift*. Vol. 45. (3-4) s. 46-47.

Böhnisch, Siemke. 2016. "A Dispute on 'Dangerous Art' in the Norwegian 'Cultural Rucksack'" *Arts in Context Conference 2016 – In Between Practices*. Kristiansand: Universitetet i Agder. 06. august.

Böhnisch, Siemke. 2016. "Telling the Story of '22 July': A Dramaturgical Analysis of the 22 July Centre Exhibition." [Paper] *SASS Annual Conference 2016 – Circulations*. New Orleans (USA). 28-30. april.

Böhnisch, Siemke. 2012. "Group glee and the sounds of water: A close reading of dynamic feedback loops in a performance for very young audiences." [Paper] *The 7th Nordic Congress Drama Boreale 2012*. Reykjavik (Island): University of Iceland. 06 – 10. August.

Böhnisch, Siemke. 2011. "Veien mot en performativ vending." *Drama. Nordisk dramapedagogisk tidsskrift* (4) s. 6–11.

Böhnisch, Siemke. 2011. "22. juli på teaterscenen? *DRAMA. Nordisk dramapedagogisk tidsskrift*. (3) s. 10-13.

Böhnisch, Siemke. 2009. «Feedbacksløyfer i teater for de minste». I: By, Ragnhild (red.). *Form møter form. Lek møter teater*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk s. 171-190.

Böhnisch, Siemke. 2009. "Entre engouement et questionnement: Les festivals pour la petite enfance." *Le Furet. Revue de la petite enfance et de l'intégration*, (58) (2).

Böhnisch, Siemke. 2007. "Performativitet: Systematiske og historisk-verkanalytiske tilnærminger." *Den estetiske hendelsen: Kunstfaglige problemstillinger og tverrestetiske perspektiver. Re/presentasjon, handling, kropp, rom*. Bergen: Nasjonal forskerskole – Tekst, Bilde, Lyd, Rom (TBLR). Paper.

Böhnisch, Siemke. 2007. "Performativ estetikk i teater for svært unge tilskuere." *Børn og kultur – det æstetiskes betydning i børnekultur og børns kultur?* [tverrestetisk nordisk konferanse]. Hveragerdi (Island): BIN – Norden, Nordisk nettverk for børnekulturforskning i et humanistisk perspektiv. 25-27. oktober. Paper.

Böhnisch, Siemke. 2007. "Wer geht mit wem ins Theater? Ein Plädoyer, sich von den Allerkleinsten geleiten zu lassen." *Toihaus Theater Journal*. (XV) (13).

Böhnisch, Siemke. 2005. "FSK 1. Das Theater von Anfang an. Wie das Theater für die Kleinen grosse Fragen aufwirft. Bericht von einem Kolloquium." *Theater der Zeit* (6) (12).

Böhnisch, Siemke. 2005. „Scheinwerfer der Aufmerksamkeit. Zuschauen als Bestandteil der Aufführung." *Double. Magazin für Puppen-, Figuren- und Objekttheater*. (1) s. 16-18.

Böhnisch, Siemke. 2005. „Theater im kulturellen Schulrucksack. Grundversorgung mit Gegenwartskunst in Norwegen." *IXYPSILONZETT. Magazin für Kinder- und Jugendtheater. Beilage zu Theater der Zeit*. (1) s. 4-6.

Böhnisch, Siemke. 1999. „Für eine Kunst des Beschreibens. Antwort auf die Frage: Mit welchen Begriffen lassen sich theaterpädagogische Produktionen angemessen beschreiben?“ *Kultursache*, 4. Jahrgang (14/15). Wolfenbüttel: Bundesakademie für kulturelle Bildung.

Böhnisch, Siemke & Bittner, Rüdiger. 1998. "Theorie des Theaters: Ein Dialog." I H. Kurzenberger (Red.), *Praktische Theaterwissenschaft: Spiel, Inszenierung, Text*. Hildesheim: Institute für Theater und Medienwissenschaft, Universität Hildesheim (MuTH: Medien und Theater, Bd. 7) s. 259–282.

Böhnisch, Siemke. 1997. "Gewalt auf der Bühne. Kritik eines Paradigmas." I J. Berg, H.-O. Hügel, H. Kuzenberger (Red.). *Authentizität als Darstellung*. Hildesheim: Institute für Theater und Medienwissenschaft, Universität Hildesheim (MuTH: Medien und Theater, Bd. 9) s. 122 – 131.

Eriksen, Anne og Gro Alteren. 2016. «Teaterstudenter har SALG på timeplanen». *Podium. FOU-magasin fra Universitetet i Tromsø, Det kunstfaglige fakultet*. Vol. 10. s. 13-15.

Eriksen, Anne. 2014. «I Stanislavskijs rike». *Podium. FOU-magasin fra Universitetet i Tromsø, Det kunstfaglige fakultet*. (8) s. 10-11.

Eriksen, Anne. 2013. «Kunstintrot - et digitalt klasserom». *Podium. FOU-magasin fra Universitetet i Tromsø, Det kunstfaglige fakultet*. Vol. 07.

Eriksen, Anne. 2011. «Som man sår, høster man». *Podium. FOU-magasin fra Universitetet i Tromsø, Det kunstfaglige fakultet*. Vol. 05. s. 13-14.

Eriksson, Stig A. 2015. «Teaterkompetanse og læringsform». *Drama. Nordisk dramapedagogisk tidsskrift*. Volum 52.(2) s. 53-55.

Eriksson, Stig A. 2011. «Dorothy har gått bort». *Drama. Nordisk dramapedagogisk tidsskrift*. Volum 48. (4) s. 20-21.

Eriksson, Stig A. 2009. «The past in the present: A drama workshop about Antigone and Rachel Corrie». I: Govas, Nikos (ed.). *Theatre and Education at Centre Stage*. Athens: Hellenic Theatre/Drama & Education, s. 305-317.

Eriksson, Stig A. 2008. «Theater als Schulfach des 21. Jahrhunderts. Aus der Vergangenheit für die Zukunft lernen». I: Volker Jurké, Dieter Linck, Joachim Reiss (Hrsg). *Zukunft Schultheater. Das Fach Theater in der Bildungsdebatte*. Hamburg: Körber-Stiftung, s. 334-347.

Eriksson, Stig A. 2006. «Hva skal barnet hete?». *Drama. Nordisk dramapedagogisk tidsskrift* 2006, Volum 43 (3), s. 3.

Eriksson, Stig A. 2006. «Michael Evans (2006). Innføring i dramaturgi. Teater - film – fjernsyn». *DRAMA : Nordisk dramapedagogisk tidsskrift*. Vol. 43. (3) s. 2.

-
- Eriksson, Stig A. 2006. «Drama/Theatre Education. The Norwegian Situation». *Korrespondenzen: Zeitschrift für Theaterpädagogik*. Vol. 22. (49) s. 5-10.
- Eriksson, Stig A. 2005. «Kaksi naisaktivistia - Rachel Corrie (2003) ja Antigone (441 eKr.)». I: Pekka Korhonen & Raija Airaksinen (toim.). *Hyvä hankaus - teatterilähtöiset menetelmät oppimisen ja sallisuuden mahdollisuuksina*. Helsinki: Teatterikorkeakoulu / Teaterhögskolan, s. 136-147.
- Eriksson, Stig A. 2005. «Antigone och Rachel – processdrama». *Drama, dramaturgi och kulturell läsfärdighet : SMLF:s årsskrift 2005*. Åbo Akademis Förlag, s. 163-178.
- Eriksson, Stig A. 2001. «From Text to Theatre; the theatre performance seen through the lenses of educational drama”. I: *Anna-Lena Østern (toim.): Laatu ja merkityks draamaopetuksessa. Draamakasvatuksen teorian perusteita, University of Jyväskylä 2001*, University of Jyväskylä, s. 139-147.
- Eriksson, Stig A. 1999. «Theatre Accessing Through Drama-in-Education». *Stage of the Art*. Vol. 2. (I) s. 8-14.
- Eriksson, Stig A. 1995. «Case Study on the Improvement of Children's Creative and Esthetic Skills Through Art and Drama in the City of Athens». *European Education: Issues and Studies* 1995. Vol. 27. s. 97-119.
- Fauskanger, Janne og Mette Bøe Lyngstad. 2002. «En by får liv». *Bedre skole* (2) s.89 – 95.
- Fauskanger, Janne og Mette Bøe Lyngstad. 2002. «Bygg en by - et geometriprosjekt som utgangspunkt for dramafaglig arbeid». *Bedre skole* (2) s. 85 – 88.
- Fauskanger, Janne og Mette Bøe Lyngstad. 2001. «Drama og matematikk – med fokus på møtepunkter mellom fagene». *Drama – nordisk dramapedagogisk tidsskrift* (1) s. 36.
- Folkestad, Silje og Stig Eriksson. 2014. «Stig A. Eriksson. Med hjerte for prosessdrama». *Drama. Nordisk dramapedagogisk tidsskrift*. Vol. 51. (3) s. 12-19.
- Hallås, Oddrun, Hilde Traavik og Anne Ørvig. 2010. «Å kunne skrive seg til kunnskap – om Charles Darwin». *Bedre skole. Tidsskrift for lærere og skoleledere*. (3) s. 10-15.
- Hammer, Anita og Hyldig, Keld, editorial. 2006. “Approaching the Spiritual in Theatre, Ritual and Performance”. *Nordic Theatre Studies*. Vol. 18. S. 5-6.
- Hammer, Anita. 2000. "Drøm og digitale imaginasjoner". Bergen: *Prosopopeia*. (1).
- Hammer, Anita. 1998. "Virtuell virkelighet helt under Huden". *Drama og Teater. Dansk Tidsskrift for Drama i Skolen*. (4) s. 6-13.

Hammer, Anita. 1998. "Rolle og identitet i virtuelle rom". *KUBE, Kunst og Medievitenskap, NTNU. Research Symposium* s. 45-55.

Hammer, Anita. 1986. "Om en estetisk teori og dramapedagogisk praksis". *Steinerskolen*. (3) 9s.

Heggstad, Kari Mjaaland. 2014. «Det er faktisk mulig å gjøre flere ting på en gang. Tre generasjoner om kompetanse, strategier og fagpolitikk». *Drama - Nordisk dramapedagogisk tidsskrift*. Vol. 51.(3).

Heggstad, Kari Mjaaland. 2014. "Norway and the Nordic countries" (a section of chap.14: Selective snapshots of TIE practice across the globe). I: Jackson, Anthony and Chris Vine. *Learning through theatre: the changing face of theatre in education*. London: Routledge, s. 262-266.

Heggstad, Kari Mjaaland og Stig A. Eriksson. 2011. «Om drama, teaterpresentation och skapande - teater och skola i samarbete». I Dahl-Tallgren, Nina (red.). *Publiken i huvudrollen: en introduktion till publikarbete*. Korsholm/Kultur Österbotten: Scriptum, s. 103-115.

Heggstad, Kari Mjaaland. 2010 "The Human Hand". I: Cooper, Chris et. al. (ed.): *Making a World of Difference. A DICE resource for practitioners on educational theatre and drama*, Budapest: DICE Consortium.

Heggstad, Kari Mjaaland og Stig A. Eriksson. 2008. «Unlocking Ibsen to Young People». I: *The Immortal Ibsen ---the collection of Ibsen's 100th Anniversary International Symposium in China*. Beijing: China Theater Press, s. 186-190.

Heggstad, Kari Mjaaland. 2007. "Med "fotostudenter" i Keiserens palass – Om prosessen fra undervisning til videoformidling". I: Myklebost, Gunnar og Olav Skare (red.) *Om re-mediering av undervisning – og læring gjennom samarbeid. Refleksjoner over prosjekterfaringer*Tromsø: Norgesuniversitetets skriftserie nr. 2/2007, s. 117-129.

Heggstad, Kari Mjaaland. 2007. "Big Brum – et TIU-kompani som feirer 25 år". *Drama. Nordisk dramapedagogisk tidsskrift*. (4) s. 30-32.

Heggstad, Kari Mjaaland. 2005. "A limited Space – A Limited Span of Time. Presenting Jon Fosse – A Contemporary Norwegian Dramatist". (Oversatt til kinesisk av Tr. Wu Jingqing). *Theatre Arts Academic Journal*. (5) Shanghai: Shanghai Theatre Academy, s.104-112.

Heggstad, Katrine. 2013. "FORVIRRING OG BEGEISTRING. Scener fra en IDEA-kongress på fransk manér". *Drama. Nordisk dramapedagogisk tidsskrift*. (3) s. 31-32

Knudsen, Kristian Nødtvedt. 2014. "Mod ensrettethed". *Drama. Nordisk dramapedagogisk tidsskrift*. Vol. 51 (01) s. 32-37.

Kristoffersen, Børge, Anne Grete Mollan og Audun Mollan Kristoffersen. 2015. «Sosiopsyko-drama». *Protagonisten: medlemsblad for Norsk forening for psykodrama* (1) s. 21-26.

-
- Kristoffersen, Børge, Anne Grete Mollan og Audun Mollan Kristoffersen. 2014. «I invite each of us to speak our truth» - om sociopsykodrama. *Drama Forum* (1).
- Kristoffersen, Børge og Monica Westberg. 2012. «Sociatria y el arte de la reconciliación. I Cristina Elisa Moreira (red): *La luz encuentra el camino. Psicodrama en la Universidad III - Sociopsicodrama*. Buenos Aires: Facultad de Psicología s. 40-45.
- Kristoffersen, Børge og Bjørn Rasmussen. 2003. "Mye på spill i den videregående skole". *Utdanning*. (23) s. 62-66.
- Kristoffersen, Børge. 1997. «Enhet i mangfoldet». *Protagonisten*. Vol 9. (5).
- Kristoffersen, Børge. 1994. «Improvisasjoner fra virkeligheten. Om Playback Theatre som rituellet, sosialt og nettverksbyggende teater». *Elexir*. (2) s. 13-16.
- Lyngstad, Mette Bøe. 2005. «Drama- og sosial kompetanse». *Steg for steg* (2) s.6-7.
- Lyngstad, Mette Bøe. 2003. «Barns møte med krig, En enkel og detaljert beskrivelse på hvordan en kan arbeide dramapedagogisk rundt et aktuelt tema, med skolebarn». *Drama. Nordisk dramapedagogisk tidsskrift*. (2) s.11-16.
- Magierecka, Joanna. 2015. "Ti år som Turbinist". *Drama. Nordisk dramapedagogisk tidsskrift*. (1).
- Magierecka, Joanna. 2015. "Mellem lys og mørke". *Drama. Nordisk dramapedagogisk tidsskrift*. (1).
- Magierecka, Joanna. 2007. "Performancepædagogik", *Drama. Nordisk dramapedagogisk tidsskrift* (3).
- Meyer, Grete Skjeggstad. 2011. «Betydningen av den kreative kaoskraften». *Første steg*. (4).
- Meyer, Grete Skjeggstad. 1990. «Krig - fred: Et dramaopplegg for barnehagen». I Braanaas, Nils (red). *Dramafaget i barnehagen og småskolen*. Oslo: Landslaget Drama i Skolen.
- Nyheim, Mette, Petter William Hansen, Mette Bøe Lyngstad og Kristian Outzen Knudsen. 2011. «Drama på timeplanen: It has to make a difference». *Drama. Nordisk dramapedagogisk tidsskrift*. (2) (s.34-37).
- Rasmussen, Bjørn. 2012. "Virkelig fantastisk". *Norsk Shakespeare- og teatertidsskrift*. (2/3) s. 76-78.
- Rasmussen, Bjørn & Wright, Peter. 2001. "Children and Drama: Knowing Differently". I Gerber, Rod and Robertson, Margaret. *Childrens' Ways of Knowing: learning through experience*. Camberwell: Australian Council for Educational Research s. 218-232.

Rugesæther, Kåre og Anne Ørvig. 2005. «In the Company of Shakespeare». *Språk og språkundervisning*. (4) s. 9-12.

Saxton, Juliana; Miller, Carole; Bolton, Cynthia; Dunlop, Helen; Dobson, Warwick; O'Toole, John; Booth, David; Wagner, Betty Jane; Battye, Susan; Warren, Kathleen; Janssens, Lidwine; O'Connor, Peter; Neelands, Jonothan; Eriksson, Stig A.; Burke, Margaret; Warner, Christine D.; Cabral, Beatriz; O'Neill, Cecily; McDonnell, Carolin; O'Sullivan, Carmel. 2012. «In memory of Dorothy Heathcote, MBE (29 August 1926 to 8 October 2011)». *Research in Drama Education*. Vol. 17. (1) s. 7-34.

Stangeland, Tone, Mette Bøe Lyngstad, Mette Bøe og Bjørn Konrad Rasmussen. 2010. «Ny Lærerutdanning kan skape umotiverte lærere og elever». *Drama. Nordisk dramapedagogisk tidsskrift*. Vol. 47.(1) s. 28-30.

Sæbø, Aud Berggraf. 2010. «Drama – en inkluderende læringsform». *Spesialpedagogikk*. (5) s.5 - 10.

Sæbø, Aud Berggraf. 2009. «Drama som en utforskende estetisk læreprosess». I Mossige, Margunn og Toril Frafjord Hoem (red). *Fagbok i bruk i alle fag i videregående skole*. Stavanger: Lesesenteret/ Utdanningsdirektoratet s. 75-75.

Sæbø, Aud Berggraf. 2009. «Hvilket skjerf skal jeg bruke? Om drama og estetiske læreprosesser for å utvikle leseforståelse». *Bedre skole*. (2) s.58-62.

Sæbø, Aud Berggraf. 2008. «Drama og læring». *Spesialpedagogikk* (8) s. 32-37.

Sæbø, Aud Berggraf; Eriksson, Stig A. 2007. «Drama/Theatre & Education in Norway». I: *Drama/Theatre & Education in Europe*. Athens: The Hellenic Theatre/Drama & Education Network and the Croatian Centre, s. 45-56.

Westberg, Monica og Børge Kristoffersen. 2011. «Course in conflict management». I Ron Wiener, Di Adderly & Kate Kirk (red). *Sociodrama in a changing world*. Lulu.com s.201-205.

Wilhelmsen, Linda. 2012. «De brysomme emosjoner – på kollisjonskurs med produktivitet og læring?». *Podium. FOU-magasin fra UiT, Norges arktiske universitet, Det kunstfaglige fakultet*.

Wilhelmsen, Linda. 2010. «Drama i næringslivet». *Podium. FOU-magasin fra Universitetet i Tromsø, Det kunstfaglige fakultet* (04) s. 10-12.

Andre skrifter

Allern, Tor-Helge. 2015. «Spion på ferde da krigen truet: svenskene drev agent- og propagandavirksomhet i Nordland i 1813-14». *Helgelands Blad*. Vol. 112. s. 20-23.

Eriksen, Anne. 2014. *Kunstfag for empati og respekt*. Avisa Nordland 12.12.14 s. 3-3; Harstad Tidende 06.12.14; Bladet Nordlys 08.12.14; Finnmark dagblad 20.11.14

Gjærum, Rikke Gürgens. 2016. «Skolefornying: nytt nasjonalt løft». *Harstad Tidende*, juni.

Gjærum, Rikke Gürgens og Hilde Blix. 2016. «I kjønneorden». *Harstad Tidende*.

Gjærum, Rikke Gürgens, Line Melbøe, Gunn Elin Fedreheim og Ketil Lennert Hansen, 2016. «Når diagnoseperspektivet overstyrer din samiske bakgrunn». *Harstad Tidende*.

Gjærum, Rikke Gürgens og Bjørn K. Rasmussen. 2016. «Kampen mellom kunst og pedagogikk ødelegger». *Periskop* 02. mai.

Gjærum, Rikke Gürgens, Anna Songe-Møller, Karin Brunvathne Bjerkestrand og Gunhild Brønne Bjørnstad. 2015. «Det mest grunnleggende faget: for å forstå det å være menneske». *Spesialpedagogikk* (2) s. 36-37.

Gjærum, Rikke Gürgens, Anna Songe-Møller, Karin Brunvathne Bjerkestrand og Gunhild Brønne Bjørnstad. 2015. Det mest grunnleggende faget – for å forstå det å være menneske. Blogg - Regjeringen.no

Gjærum, Rikke Gürgens, Anna Songe-Møller, Karin Brunvathne Bjerkestrand og Gunhild Brønne Bjørnstad. 2014. Dramafaget (med-)skaper humanioras fremtid. *Nordisk dramapedagogisk tidsskrift* (2) s. 46-47.

Hammer, Anita. 2011. "Psychotherapy as Spiritual Performance. An Interview with Paul Bailey", i *Journal for Consciousness, Literature and the Arts*, 12:1.

Ingul, Siri. 2014. «Over scenekanten». Innlegg *Morgenbladet*, 24. januar

Lyngstad, Mette Bøe; Sæbø, Aud Berggraf. 2011. «Drama mot mobbing». *Bergens Tidende*, 29. desember.

Lyngstad, Mette Bøe; Janecke Thesen. 2014. «Kroppen sier mer enn 1000 ord». *Bergens Tidende*, 30. april.

Magierecka, Joanna. 2012. "Sterke klarhetsøyeblikk". *Trøkk* (3).

Rasmussen, Bjørn (1999). Educational Drama and Language Arts: what research shows. *Research in Drama Education* Vol 4 No2 1999 s. 276-280 (book review).

-
- Rasmussen, Bjørn (red). 1995. *Budet fra Antikken. Festskrift til Nils Braanaas*, Oslo: Landslaget Drama i Skolen.
- Rasmussen, Bjørn. 1991. «Nytt administrasjons-universitet?». *UNITNYTTT* (4)
- Rasmussen, Bjørn og Ulla Angkjær Jørgensen 2008. «Like i hjertet av de daglige frustrasjoner. *Morgenbladet*
- Rasmussen, Bjørn og Rikke Gürgens. 2011. «Pisa gir ikke svarene på alt. *Nordlys*, 03. januar.
- Rasmussen, Bjørn. 2012. «Lek på alvor». *Bergens Tidende*, 08. november.
- Rasmussen, Bjørn og Rikke Gürgens Gjørsum. 2013. «PISA kan ikke brukes alene». *Aftenposten*. 14. september.
- Rasmussen, Bjørn. 2000. «Hvor solen står i nord og universitetet viser vei». *Universitetsavisa* 18. mai.
- Rasmussen, Bjørn. 2001. «Farlige myter om mythos». *Universitetsavisa* 08. mai.
- Rasmussen, Bjørn. 2014. «Opprør mot kultursenter». *Klassekampen* 09. juli.
- Traavik, Hilde, Ørvig, Anne & Jansson, Benthe Kolberg. 2016. «Trist tellekantsystem». *Bergens Tidende* 11.01.2016.
- Wangen, Kenneth og Eriksson, Stig A. 2014. «Opprør mot kultursenter». *Klassekampen*, 09. juli.

Andre medier

- Blaker, Vigdis, Kari Mjaaland Heggstad og Wenche Erlien. 2014. *Drama som metode i norsk. Novelle*. Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen (KKS) sammen med Snøball film, HIB/UIN.
- Böhnisch, Siemke. 2015. "Kunst – kritikk – offentlighet: En introduksjon." *Kunst – kritikk – offentlighet: Et todagers symposium*. Kristiansand: Kristiansand Kunsthall. 21. - 22. november. Foredrag.
- Böhnisch, Siemke. 2015. "'Men aldri faen om eg vil høyra på det han seier' – 22. juli på teaterscenen." *Scenekunst i kontekst* [fagseminar]. Kristiansand: Universitetet i Agder og Kristiansand Kunsthall. 28. mai. Foredrag.
- Böhnisch, Siemke. 2015. "Teater etter 22 juli: Estetiske strategier, etiske utfordringer og 'status for ytringsfriheten.'" *Forskningsdagen*. Kristiansand: Universitetet i Agder/Fakultet for kunstfag. 14. januar. Foredrag.
- Böhnisch, Siemke. 2014. "Scenekunstens performative intervensjoner i 22. juli-diskursen." *Scenekunst i møte med offentligheten*. Kristiansand: Kristiansand Kunsthall. 10. desember. Foredrag.

-
- Böhnisch, Siemke. 2014. "Teater etter 22. juli: Kampen om fortellingen." *Nasjonalt nettverksmøte i drama/teater*. Oslo: Høgskolen i Oslo og Akershus. 26. - 27. november. Foredrag.
- Böhnisch, Siemke. 2014. "Å gi terror en scene?" *BASTARD – Trondheim Internasjonale Scenekunsthøst*. 12. september. Foredrag og formidlingsarrangement.
- Böhnisch, Siemke. 2014. "Art in Context: 22 July on the Theatre Stage." *Music – Performance – Contexts: Exploring new vistas for interdisciplinary research in the arts*. Kristiansand: Universitetet i Agder. Internasjonalt fagseminar. 18. -19. juni. Foredrag.
- Böhnisch, Siemke. 2013. "Om Tragedie-Teater." *NRK P2 – Kulturnytt* [radio]. 16. september.
- Böhnisch, Siemke. 2013. "Støtter teater om 22. juli». *Fædrelandsvennen*, 17. august. Intervju.
- Böhnisch, Siemke. 2012. "Tematiseringer av den kreative prosess: På leting etter tematiske korrespondanser og kontraster." *Kreative strategier* [fagseminar]. Aarhus: Aarhus Universitet, Institut for Æstetik og Kommunikation. 28.02. – 02.03. 2012. Foredrag.
- Böhnisch, Siemke. 2011. "Performativ forestillingsanalyse: Hvordan en forskningsmetode blir til." *Etnografi, performativitet, historie*. Kristiansand: Universitetet i Agder. Forskningsseminar. 03. februar. Foredrag.
- Böhnisch, Siemke. 2007. "Feedbacksløyfer. Et bidrag til en diskusjon av performativitet i teaterforskningen." *Æstetisk Seminar* [tverrfaglig forskningsseminar]. Aarhus (Danmark): Aarhus Universitet, Det Humanistiske Fakultet, Institut for Æstetiske Fag. 2007-10-11. oktober. Foredrag.
- Böhnisch, Siemke. 2007. "Petite enfance, éveil artistique et spectacle vivant." Cergy (Frankrike): *ACTA- Compagnie Agnès Desfosses*. 26. april. Foredrag og formidlingsarrangement.
- Böhnisch, Siemke. 2006. „Førstegangstilskuere. Hvordan blir de minste barna til teatertilskuere? Om rammer og (spille)regler.“ *Børneteaterfestivalen*. Nykøbing F (Danmark). 28. april. Foredrag og formidlingsseminar
- Böhnisch, Siemke. 2006. „Arts and Culture for Early Childhood in Norway.“ *Visioni di Futuro, Visioni di Teatro, 2. Edizioni : Festival of culture and theatre for early childhood*. Bologna (Italia). 01. mars. Foredrag.
- Böhnisch, Siemke. 2006. „Theater für die Aller kleinsten. Bericht aus Norwegen.“ *First Steps. Internationales Festival und Symposium zum Theater für die Aller kleinsten*. Hamm (Tyskland). 16. september. Foredrag.

-
- Böhnisch, Siemke. 2006. „Les collaborations artistiques en cours à l'échelle européenne.“ *Premiers Rencontres. Petite enfance, éveil artistique et spectacle vivant* Villiers-les-Bel (Frankrike). 31. Mars. Deltaker i paneldebatt ved internasjonalt symposium.
- Böhnisch, Siemke. 2005. „Kids Stuff or Aesthetic Experience. Early Childhood, Aesthetic Education, a European Theme.“ *Augenblick Mal!* Berlin (Tyskland). 02. mai. Deltaker i paneldebatt ved barne- og ungdomsteaterfestival.
- Böhnisch, Siemke. 1997. „Mutmaßungen über das Risiko. Über die Theaterarbeit der niederländischen Gruppe Suver Nuver und die Niederländische Theaterszene.“ *2. Europäisches Theaterfestival TRANSEUROPA'97*. Hildesheim: Universität Hildesheim & Kulturfabrik. 13. Juli. Foredrag.
- Eriksen, Anne og Stein-Åge Isaksen. 2010. *Hilsen Johanne*. Barne-Tv serie. NRK Super.
- Eriksson, Stig A. 2002. *The Congress Handbook. IDEA 2001 - 4th World Congress for Drama/theatre and Education*. CD_ROM, Bergen: HiB / IDEA publications.
- Eriksson, Stig A. 2003. *Playing Betwixt and Between - The Congress Video. Impressions from IDEA 2001 - the 4th World Congress for Drama/theatre and Education*. CD_ROM, Bergen: HiB / IDEA Publications.
- Krüger, Kristian; Eriksson, Stig A. (2014). „Kunnskapskanalen: Estetiske fag i lærerutdanningen“. NRK2 [TV] 2014-08-30
- Mjanger, Ruth (2016). Teaterforestillingen „En plass i solen“. Regi og manus Vibeke Flesland Havre. Teaterpedagog i det kunstneriske teamet for borgerteaterprosjektet Folkets Festspillscene, et samarbeid mellom Festspillene i Bergen og Den Nationale Scene.
- Mjanger, Ruth (2013, 2014, 2016). „I himmelsynet“, musikk og videoinstallasjon. www.prosjektprisme.com Vist: 18.-27.3.16: Påskefest, Søreide kirke; 6.- 8.11.14: VISIBILITY - the International Illustration Venue, Bergen Kjøtt; 15.5 - 31.8.13: Bergen museum, Lepramuseet.
- Rasmussen, Bjørn. 2016. «Performance lecture. En hilsen fra Bertholt». Kunstnerisk og museal presentasjon. Unntaket og regelen. Høgskolen i Bergen; Bergen. 29. april.
- Rasmussen, Bjørn. 1995. „Hatteleken“ (director, actor). Die Gottheit als Komödiant. Performance.
- Rasmussen, Bjørn. 2003. Performance Lecture. Raymond Williams. Nordic Drama Conference in Stockholm.

Drama- og teaterpedagogene

Trondheimsveien 2B, bygg J (Spirehuset).
0506 Oslo

Kontakt:

Web: dramaogteater.no

Daglig leder:

Kari Strand

Tlf: 97899515

Mail: kari.strand@dramaogteater.no

DRAMA-^{OG}
TEATER-
PEDAGOGENE

Grafisk designer: Silje Olberg

Mail: silje@siljeolberg.no

Web: siljeolberg.no